

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Diplomová práce

Regionální výchova a výuka místního regionu na 1. stupni ZŠ (na příkladu SO ORP Horažďovice)

Vypracovala: Renáta Šmatová
Vedoucí práce: Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Petře Karvánkové, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při tvorbě této diplomové práce.

ANOTAČNÍ LIST DIPLOMOVÉ PRÁCE
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Autor: Renáta Šmatová

Katedra: Geografie

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.

Název: Regionální výchova a výuka místního regionu na 1. stupni ZŠ (na příkladu SO ORP Horažďovice)

Druh práce: diplomová práce

Rok odevzdání: 2018

Počet stran: 93

Anotace:

Diplomová práce se zabývá problematikou regionální výchovy a výuky místního regionu na 1. stupni základní školy. Práce se skládá ze dvou částí, a to teoretické a praktické. Teoretická část práce vysvětluje význam učiva o místním regionu ve výuce a věnuje se jeho zařazení v rámci kurikulárních dokumentů. Tato část také předkládá geografickou charakteristiku zájmového území SO ORP Horažďovice. Navazující praktickou část tvoří vlastní výukové materiály zaměřené na dané území. Jedná se o soubor námětů na výuku ve 4. a 5. ročníku základní školy, jehož součástí jsou také pracovní listy. Praktická část využívá poznatky teoretické části a výukové materiály jsou vytvořeny v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

Klíčová slova: geografie, místní region, náměty pro výuku, 4. a 5. ročník

ANNOTATION PAGE OF DIPLOMA THESIS
UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA
IN ČESKÉ BUDĚJOVICE
FACULTY OF EDUCATION

Author: Renáta Šmatová

Department: Geography

Study programme: M7503 Primary school teaching

Field of study: Teaching for the First level of primary school

Leader of thesis: Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.

Title: Regional Education and the Local Region Taught at the First level of Primary School (based on the example of SO ORP Horažďovice)

Type of thesis: diploma thesis

Year of submission: 2018

Number of pages: 93

Annotation:

The diploma thesis deals with the problems of regional education and local region taught at the first level of primary school. It consists of two parts. The theoretical part explains the importance of local region taught and places it among the curriculum. This part concerns the geographical characteristics of the region SO ORP Horažďovice too. The following practical part is composed of educational materials focused on the local region. It is set of suggestions of education aimed at 4th and 5th class of primary school with worksheets. The practical part applies the knowledge of the theoretical part. The educational materials are in conformity with the Framework Educational Programme for Elementary Education.

Key words: geography, local region, suggestion of education, 4th and 5th class

OBSAH

ÚVOD	7
1. REŠERŠE LITERATURY	9
2. METODIKA PRÁCE	13
2.1. Metodika teoretické části práce	13
2.2. Metodika tvorby vlastního didaktického materiálu	14
3. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ	19
3.1. Vymezení polohy a základní charakteristika	19
3.2. Fyzicko-geografická charakteristika	20
3.3. Socioekonomická charakteristika	25
4. ZAŘAZENÍ REGIONÁLNÍ VÝCHOVY V RÁMCI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	32
4.1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	32
4.2. Školní vzdělávací program základní školy Komenského Horažďovice a základní školy Blatenská Horažďovice	37
5. REGIONÁLNÍ VÝCHOVA A VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	38
6. VLASTNÍ VÝUKOVÝ MATERIÁL "HORAŽĎOVICE: MÍSTO, KDE ŽIJÍ"	41
ZÁVĚR	88
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ	89

ÚVOD

Pokud si prostudujeme Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, což je jeden z kurikulárních dokumentů, zjistíme, že mezi učivo na 1. stupni ZŠ patří mimo jiné regionální výchova a výuka místního regionu. Toto učivo je zařazeno do vzdělávací oblasti "Člověk a jeho svět", kterou se podrobněji zabýváme ve 4. kapitole. Výuka místního regionu na 1. stupni ZŠ je zahrnuta v rámci učiva o České republice, tudíž se v učebnicích s tímto tématem setkáváme pouze okrajově a v obecné rovině. Učitelé si musí informace o daném regionu hledat a zpracovávat sami. Často ale chybí kvalitní zdroje těchto informací nebo naopak je těžké vybrat z mnoha informací ty nejpodstatnější. Poslední dobou se o tuto problematiku začalo zajímat mnoho autorů a vznikají nové regionální učebnice a metodiky k realizaci tohoto učiva. Autorka se tedy rozhodla vytvořit vlastní náměty pro výuku regionální výchovy na 1. stupni ZŠ. Velkou inspirací pro ni byly již vzniklé kvalifikační práce absolventů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, které se zabývají stejnou nebo podobnou problematikou, ale odlišným zájmovým územím. Cílem této diplomové práce bude vymezit základní pojmy a vytvořit vlastní didaktický materiál pro výuku místního regionu určený žákům 4. a 5. tříd.

Teoretická část se tedy bude zabývat obecně významem regionální výchovy ve výuce na 1. stupni ZŠ a jejím zařazením v rámci kurikulárních dokumentů. Autorka se také věnuje rešerši literatury, která se zabývá problematikou regionální výchovy na 1. stupni ZŠ, didaktickými postupy a zájmovým územím. Důležitou součástí teoretické části bude ucelená geografická charakteristika SO ORP Horažďovice, která bude zdrojem informací nejen při realizaci vlastních výukových materiálů. Stěžejní kapitolou bude metodika práce, především její podkapitola metodika tvorby vlastního didaktického materiálu. V této podkapitole autorka podrobně popíše vytvořené náměty pro výuku a vysvětlí, jak s tímto výukovým materiálem pracovat, jak je využít v praxi. Bude tedy sloužit jako metodická příručka pro učitele.

Praktická část této práce bude zaměřena především na území ORP Horažďovice, odkud autorka práce pochází. Náměty pro výuku regionální výchovy na 1. stupni ZŠ budou koncipovány tak, aby se žáci aktivně podíleli na výuce, přičemž budou využívat vlastní zkušenosti a upevňovat si nebo opakovat doposud získané znalosti. Snahou bude vytvořit takové výukové materiály, které budou žáky motivovat k učení a budou

podporovat jejich přirozenou touhu po poznání. Zároveň bude kladen důraz na to, aby výuka byla zajímavá, což ovlivníme především využitím různorodých výukových metod, především aktivizačních. Některé úlohy také budou vyžadovat práci v terénu, což klade vysoké nároky na organizaci a bezpečnost, nicméně výuka v krajině má pro žáky nenahraditelný přínos v oblasti efektivity učení. Nejdůležitější podmínkou práce s tímto výukovým materiálem bude zajištění dostatečného množství kvalitních zdrojů informací, které jsou vhodné pro žáky 4. a 5. tříd. Velkou motivací při tvorbě vlastních námětů pro výuku je pro autorku možnost praktického využití. Snahou bude vytvořit takový výukový materiál, který bude možné aplikovat i v jiných regionech. K práci budou přiloženy také pracovní listy pro žáky, na které autorka odkazuje v praktické části.

1. REŠERŠE LITERATURY

Při utváření diplomové práce autorka pracovala s různými zdroji informací. Hlavním zdrojem k vypracování teoretické části byla odborná literatura. Pro praktickou část byly stěžejní kurikulární dokumenty a učebnice prvouky a vlastivědy pro 1. stupeň ZŠ. Autorka využívala také kvalifikační práce, populárně naučnou literaturu, články z časopisů, turistické brožury a internetové zdroje.

Kvalifikační práce

Kvalifikační práce absolventů Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, které se zabývají problematikou geografického vzdělávání na 1. stupni základní školy, inspirovaly autorku k vytvoření další práce na toto téma. Některé diplomové práce byly nápomocné při hledání vhodné literatury i při vytváření struktury práce. Autorka čerpala inspiraci z diplomové práce Ilkové (2010), která vytvářela vlastní učebnici pro výuku místního regionu. Podobně tvořila vlastní pracovní učebnici také Rokůsková (2014). Moderně pojala svou práci Salcerová (2012), která pro výuku využila multimediální pomůcky. Zatímco Benešová (2014) se konkrétně zaměřila na průřezové téma environmentální výchova na 1. stupni základní školy. Všechny tyto práce jsou však spjaté s místním regionem. Vlastní výukové materiály vytvářela také Čechová (2016). Její práce je ale zaměřena pouze na tematický okruh Rozmanitost přírody.

Literatura k charakteristice zájmového území

Pro zpracování kapitoly 3. Geografická charakteristika zájmového území SO ORP Horažďovice autorka čerpala informace z různých zdrojů. Pro vymezení polohy a základní charakteristiku zájmového území použila veřejně dostupné informace na internetových stránkách Českého statistického úřadu. Při tvorbě podkapitoly 4.2. Fyzicko-geografická charakteristika byla použita především odborná literatura. Geomorfologická charakteristika byla zpracována pomocí Zeměpisného lexikonu ČR, Hory a nížiny (Demek, Mackovčín a kol., 2006) a publikace Geologická minulost ČR (Chlupáč a kol., 2002). V podkapitole najdeme také zmínku o typech půdy v daném regionu. Půdami se zabývá Tomášek (2007) ve své publikaci Půdy České republiky. Klimatické podmínky zájmového území byly vymezeny podle Quitta (1971) a také s pomocí Atlasu podnebí Česka (2007). Zásadním zdrojem informací o vodstvu daného území byl Zeměpisný lexikon ČSR, Vodní toky a nádrže (Vlček a kol., 1984). V této publikaci najdeme popis téměř všech vodních toků a větších vodních ploch. Nesmíme

opomenout také Skalického (1988), který má význam v oblasti fytogeografického členění. Kromě těchto publikací měla velký podíl na tvorbě této podkapitoly kniha Biogeografické regiony ČR (Culek, 2013). Najdeme zde podrobné charakteristiky jednotlivých biogeografických regionů obsahující informace o horninách a reliéfu, podnebí, půdě, biotě, ochraně přírody a o celkovém stavu a vzhledu krajiny. Kolečka (2014) je významným autorem knihy zabývající se obecně krajinou.

Regionální literatura zabývající se územím SO ORP Horažďovice není příliš rozsáhlá. Nejvíce publikací je zaměřeno na přírodu jako Květena Horažďovicka (Vaněček, 1969), Vlastivěda Klatovska: Příroda (Nikl, 1995) a Chráněná území ČR, Plzeňsko a Karlovarsko (Zahradnický a kol., 2004). V daném území vznikla také publikace Nerostné bohatství Horažďovicka (Němec a kol., 2006). O rostlinstvu na území Horažďovicka pojednává také několik článků v časopise západočeských botaniků Calluna, kdy nejvýznamnějším autorem článků o rostlinstvu zájmového území je Radim Paulič. V podkapitole 4.3 Socioekonomická charakteristika najdeme informace z jediné obsáhlé knihy o rozvoji Horažďovic (Šimon, 1990), která bohužel končí rokem 1992. Současný stav města Horažďovice a blízkého okolí popisuje turistický průvodce Horažďovice, Perla Otavy (Chalupná a kol., 2010). Velká část informací také pochází z internetových stránek Českého statistického úřadu.

Pedagogicko-didaktická literatura

O problematice regionální výchovy a celkově o možnostech výuky geografie na školách pojednává několik článků v časopise Geografické rozhledy. Významnými autory článků pro tuto práci jsou Marada, Kühnlová, Chromý, Vorlíček a Řezníčková. Za zmínku také stojí Čekalův (2011) článek na stránkách metodického portálu, ve kterém upozorňuje na nevyužitý potenciál výuky místního regionu na 2. stupni ZŠ.

Základem pro vytvoření vlastních výukových materiálů byly kurikulární dokumenty. Prostudováním rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (Kolektiv, 2017) a školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání horažďovických základních škol získala autorka přehled o vzdělávacím obsahu. Jelikož se jedná o výukové materiály, nesmíme opomenout literaturu týkající se didaktiky. Obecné znalosti byly čerpány z knih Školní didaktika (Kalhous, Obst, 2002), Moderní vyučování (Petty, 2006) a Výukové metody (Maňák, Švec, 2003). Autorka se snažila vytvořit náměty aktivizující žáky a rozvíjející jejich tvořivost, v čemž jí pomáhaly publikace Tvořivé vyučování (Lokšová, Lokša, 2003) a Metody aktivního vyučování

(Sitná, 2009). Tato literatura je velmi obsáhlým zdrojem metod a zajímavých aktivit. V oborové didaktice autorka narazila na problém, kdy většina publikací byla zaměřena na 2. stupeň základního vzdělávání. Didaktika geografického učiva na 1. stupni základního vzdělávání byla poměrně stručná a velmi obecná. Obsahem vyučovacího předmětu prvouka se zabývá Podroužek (2003). Dalšími autory zabývajícími se přímo didaktikou geografie jsou Kühnlová (1999) a Šupka s Hofmannem (1990). Z novějších titulů byla pro práci významným zdrojem publikace Úlohy ve výuce geografie (Řezníčková, Matějček, 2014), ve které se řeší problematika vytváření geografických úloh. Tato publikace byla velkou inspirací při vytváření vlastních námětů.

Autorka neopomněla také autory, kteří se zabývají vymezením základních pojmů vztahujících se k tématu. Při výuce regionální geografie je frekventovaným pojmem region, který dále souvisí s pojmem místo. Místem se zabývá Cresswell (2009) a Relph (1976). Filozofické hledisko místa najdeme u Tuana (1979), zatímco Vávra (2010) zkoumá místo ve vztahu k jedinci. Rozdíl mezi pojmy místo a region hledá Paasi (1986) a různým pojetím regionu v geografii se zabývá Chromý (2009).

Učebnice prvouky a vlastivědy pro 1. stupeň ZŠ

Prostudováním učebnic prvouky a vlastivědy pro 1. stupeň ZŠ autorka zjistila, že většina autorů pojímá učivo o místním regionu velmi obecně v rámci tematického celku Česká republika. V posledních letech však vzrostl zájem o regionální výuku a začaly vznikat regionální učebnice v různých obcích a regionech České republiky. Jednou z autorek zabývající se místním regionem je Kühnlová. Její učebnice a příručka pro učitele Život v našem regionu (Kühnlová, 2007a, b) inspirovala autorku diplomové práce při tvorbě vlastních námětů. Dalším velmi inspirujícím zdrojem byla starší učebnice prvouky od Danielovské a Tupého (1992), která v současnosti již nemá platnost. Jedná se o 1. díl učebnice prvouky pro 3. ročník ZŠ s podnázvem Obec a okolí. Tato učebnice vytváří jakousi osnovu pro výuku místního regionu, jelikož obsahuje obecné informace, které žáci využijí při hledání a zpracování konkrétních poznatků o jejich obci a blízkém okolí. Žákům jsou také předkládány problémové úkoly a otázky k zamyšlení vztahující se k dané obci. Naopak učebnice vlastivědy pro 4. ročník Hroudové a Cimala (2013a) má v této oblasti velmi obecný charakter. V pracovním sešitě (Hroudová, Cimala, 2013b) doplňujícím tuto učebnici najdeme stránku věnující se místní krajině a obci, kdy žáci musí vyhledávat informace týkající se jejich obce. Zajímavé zpracování učebnic pro 4. a 5. ročník vydává nakladatelství Prodos. Učebnice

vydané tímto nakladatelstvím jsou rozděleny podle tematických okruhů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Výuka místního regionu je zařazena v učebnici a pracovním sešitě s názvem Místo, kde žijeme (Smolová, Szczyrba, 2008a, b).

2. METODIKA PRÁCE

V této kapitole autorka popisuje svůj postup při tvorbě diplomové práce. Práce má dvě části teoretickou a praktickou, která má podobu vlastního výukového materiálu. Podkapitola 2.2. Metodika tvorby vlastních výukových materiálů může sloužit také jako metodická příručka pro učitele k námětům pro výuku v 5. kapitole.

2.1. Metodika teoretické části práce

Teoretická část diplomové práce vznikla po prostudování různorodé literatury a dalších dostupných zdrojů informací. Rešerši některých zdrojů najdeme v 1. kapitole. Pro přehlednost autorka rozdělila do odstavců literaturu týkající se zájmového území, literaturu pedagogicko-didaktickou, která má význam především pro tvorbu vlastního výukového materiálu. Zvláštní odstavec je také věnován učebnicím prvouky a vlastivědy, se kterými autorka pracovala, a kvalifikačním pracím, kterými se inspirovala.

Znalosti o místním regionu, které by si žáci měli osvojit po absolvování výuky podle námětů vytvořených autorkou, jsou zahrnuty v kapitole 3. Geografická charakteristika zájmového území SO ORP Horažďovice. Tato kapitola obsahuje 3 podkapitoly: 3.1. Vymezení polohy a stručná charakteristika, 3.2. Fyzicko-geografická charakteristika a 3.3. Socioekonomická charakteristika. Snahou bylo vytvořit ucelenou charakteristiku zájmového území a nabídnout tak vhodný zdroj informací pro výuku místního regionu SO ORP Horažďovice. Autorka se potýkala s nedostatkem literatury týkající se přímo zájmového území. Často musela vyhodnocovat informace v rámci celého okresu nebo kraje a pomocí tematických map zjišťovat, zda se vztahují přímo k danému území. Fyzicko-geografická charakteristika popisuje geomorfologii a geologii zájmového území, půdní poměry, klimatické podmínky, vodstvo, faunu a flóru a chráněná území. V socioekonomické charakteristice se objevují informace o struktuře obyvatelstva, rozvoji hospodářství a služeb, dopravní síti. Tato část nastiňuje také současný stav cestovního ruchu a vyzdvihuje nejvýznamnější památky zájmového území.

Teoretická část se zabývá také vymezením základních pojmů regionální výchovy a jejím začleněním v rámci kurikulárních dokumentů. Autorka podrobně rozebírá kurikulární dokumenty ČR důležité pro vzdělávání na 1. stupni ZŠ, Rámcový

vzdělávací program pro základní vzdělávání a Školní vzdělávací programy pro základní vzdělávání. Poukazuje také na význam výuky místního regionu na 1. stupni ZŠ a možnosti jejího využití. Touto problematikou se zabývá několik odborníků, kteří se snaží vzbudit zájem o geografické obory a upozornit na nové trendy a možnosti ve výuce. Pro zpracování této části autorka prošla archiv časopisu Geografické rozhledy, který je přístupný online na jeho internetových stránkách. Bylo vybráno několik článků, které se primárně zaměřují na výuku zeměpisu na 2. stupni základních škol nebo na středních školách. Avšak myšlenky uvedené v těchto článcích mají platnost i pro výuku na 1. stupni základních škol.

2.2. Metodika tvorby vlastního didaktického materiálu

Praktická část je stěžejním výstupem této diplomové práce. Po vypracování první části, která obsahuje zásadní teoretická východiska, mohla autorka začít vytvářet vlastní didaktický materiál. Výukový materiál je primárně určen pro výuku vlastivědy ve 4. a 5. ročníku. Obsah však lze snadno diferencovat a přizpůsobit zadání i pro mladší či starší žáky.

Hlavním záměrem bylo vytvořit didaktický materiál pro učitele, který podporuje aktivizační formy výuky. Téma místní region nabízí příležitost využít neobvyklé metody a postupy práce ve výuce. Toto téma má také velký potenciál k propojení teoretických poznatků s praxí, což je jeden z aktuálních požadavků ve vzdělávání. Náměty mohou sloužit i jako předloha projektové výuky. Autorka také chtěla prostřednictvím vhodně zvolených metod a forem výuky rozvíjet samostatnost a tvořivost žáků, kteří by se měli aktivně podílet na vlastním vzdělávání. Tento záměr je zřejmý už při pohledu na pracovní listy, které jsou poměrně strohé a neobsahují téměř žádné obrázky nebo jiné doplňující ilustrace. Každý žák má svůj osobitý styl učení, který se projevuje i při zápisu poznámek do sešitu. Někteří žáci potřebují mnoho barev a obrázků, jiní si vystačí s jednou barevnou tužkou. Koncepce pracovních listů, které jsou součástí námětů na výuku, umožňuje individuální zpracování podle potřeb konkrétního žáka. Žáci vyhledávají, třídí a zaznamenávají informace z různých zdrojů, které jim poskytne vyučující. Postupně jsou žáci vedeni k samostatnému výběru vhodné literatury. Takto získané informace doplňují do pracovních listů, které si mohou neomezeně dotvářet. Každý žák si všechny pracovní listy a další výstupní materiály zakládá do desek, které v podstatě nahrazují klasickou učebnici. Velký důraz je kladen i

na skupinovou práci a vzájemnou kooperaci žáků, což má pozitivní vliv na celkové klima třídy. Žáci se učí naslouchat druhým a tolerovat odlišné názory. Rozvíjí se u nich komunikační dovednosti a schopnost vhodné argumentace.

Prvním krokem při vytváření námětů na výuku bylo vymezení obsahu učiva. Autorka s pomocí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a Školních vzdělávacích programů ZŠ Komenského Horažďovice a ZŠ Blatenská Horažďovice vymezila čtyři tematické okruhy: Vím, kde žiji, Pohled do minulosti, Toulky přírodou, Procházka městem. Pojmenování těchto okruhů je přizpůsobeno žákům 1. stupně ZŠ a charakterizuje jejich obsah. Autorka prostudovala několik učebnic prvouky, vlastivědy a přírodovědy, aby si vytvořila přehled o náplni těchto předmětů. Z učiva prezentovaného v učebnicích následně vybrala to, které lze vhodně aplikovat v podmínkách místního regionu. Některá témata se tedy v námětech neobjevují nebo jsou zmíněna pouze okrajově. Naopak témata blízká místnímu regionu jsou v námětech rozpracována podrobněji. Pro konkrétní témata zahrnutá ve výukových materiálech autorka také vymyslela autentické názvy. Následovalo vytvoření jakési šablony, která určovala jednotnou strukturu celého souboru, kterou autorka popisuje v následujícím odstavci.

Pro přehlednost a snazší orientaci autorka sjednotila strukturu výukových námětů a barevně rozlišila jednotlivé tematické okruhy. Obsah jednotlivých tematických okruhů je rozvržen do samostatných výukových jednotek. Jedna výuková jednotka odpovídá běžné vyučovací hodině na základních školách, která trvá 45 minut. Celkem bylo navrženo 14 výukových jednotek po 45 minutách a 4 celodenní aktivity. Každý tematický okruh má na úvodní stránce tabulku se základními údaji. Dozvíme se z ní, jaké učivo obsahuje konkrétní tematický okruh a do kolika vyučovacích hodin, případně celodenních aktivit, je dané učivo rozvrženo. Tabulka také informuje o tom, jaké pomůcky musí učitel zajistit, aby výuka mohla být realizována, a kolik obsahuje pracovních listů. Na začátku každé výukové jednotky se seznámíme s jejím obsahem a výukovými cíli. Výuková jednotka je dále rozdělena na tři základní části: úvod, hlavní část a závěr. Podstatou úvodu je motivovat žáky, seznámit je s tématem hodiny a stručně naznačit průběh vyučovací hodiny. Hlavní část vyučovací hodiny je pro výuku stěžejní. Právě v této části prostřednictvím konkrétních úkolů žáci získávají znalosti o místním regionu a osvojují si dovednosti specifické pro geografický obor (např. práce s mapou). Závěrečná část slouží ke shrnutí nových poznatků a ke zjištění, zda žáci novému učivu porozuměli. U některých témat, najdeme různě barevné tabulky. V

růžové tabulce jsou připsané metodické poznámky. Učitel se zde dozví, jakou výukovou metodu by bylo vhodné použít, jak s danou metodou pracovat, jak má žáky rozdělit do skupin a podobně. Vedle některých růžových tabulek se nachází žlutá hvězdička. Tato hvězdička označuje návrhy aktivit, které jsou pro žáky i učitele náročnější nebo aktivity s možností realizace v jiných předmětech v rámci mezipředmětových vztahů. Šedé tabulky navrhuje učitelům vhodné exkurze. Autorka vybrala některé instituce, které nabízí různé vzdělávací programy pro žáky. U jednotlivých témat jsou uvedeny konkrétní výukové programy, které mají s tímto tématem určitou souvislost. Nabídka těchto programů se celoročně upravuje, tudíž je vhodné sledovat tyto změny a případně přizpůsobit program exkurze. A nakonec modré tabulky obsahující učební texty nebo doporučené zdroje informací. K námětům patří také pracovní listy, které vznikaly průběžně s nimi, proto se jejich názvy shodují. Pracovní listy jsou zařazeny k jednotlivým námětům a následují vždy za příslušnou vyučovací jednotkou.

První okruh "Vím, kde žiji" představuje úvodní seznámení s místním regionem a základními pojmy, které budou provázet celý tematický celek. Před začátkem nového tematického celku je dobré zjistit, jaké vědomosti už žáci mají. Vhodnou úvodní metodou je brainstorming. Učitel vše pečlivě zaznamená a vyvěsí ve třídě. Žáci tak mohou průběžně své domněnky opravovat a ověřovat jejich správnost. Učitel také získá přehled o úrovni jejich vědomostí, na které může poté plynule navazovat. Téměř celý okruh je postaven na práci s mapou, proto je zde doporučena úvodní exkurze na téma "Jak se dělá mapa". Žáci si osvojí základní dovednosti potřebné pro práci s mapou. V rámci daného okruhu si zopakují administrativní členění České republiky. Pokud pochopí tuto obecnou klasifikaci územních celků, dokážou samostatně zařadit obec, ve které se nachází, do správného kraje a okresu. Měli bychom jim dát také k dispozici různé typy map. Žáci si prakticky ověří výhody a nevýhody práce s těmito mapami a později se budou umět sami rozhodnout pro určitý typ v závislosti na situaci. Neměly by chybět ani mapy digitální. Následuje stručná charakteristika ORP Horažďovice a podrobnější profil města Horažďovice. Pro potřeby výuky daného tématu na 1. stupni základní školy je vhodné zaměřit se převážně na území obce Horažďovice a její blízké okolí. Žáci své město, kde se nachází jejich škola, většinou dobře znají a mají s ním každodenní přímý kontakt. Pro děti je velkou motivací, když mohou využívat své vlastní zkušenosti a právě toho může učitel při výuce místního regionu nejlépe využít.

Název dalšího okruhu "Pohled do minulosti" jednoznačně charakterizuje jeho obsah. Nejedná se však o podrobný rozbor historie. Žáci odhalí nejdůležitější historické mezníky odehrávající se v místním regionu. Vytvoří si tak představu o vývoji obce Horažďovice od jejího vzniku po současnost. Žáci pracují s časovými údaji, historickými dokumenty a porovnávají minulost se současností. Porovnávat mohou také historické názvy obcí se současnými prostřednictvím mapy z 18. století. Život našich předků v místním regionu žákům přiblíží exkurze na téma "Tradice a řemesla v našem regionu", kterou nabízí městské muzeum. Pro oživení tématu si žáci přečtou pověsti spjaté s místním regionem a zjistí informace o některých významných rodácích města Horažďovice.

"Toulky přírodou" jsou nejobsáhlejším okruhem. V této části získává podstatný význam výuka v terénu. Procházky, pozorování, sběr přírodnin - to jsou činnosti, které by měli v této tematické oblasti převažovat. Město Horažďovice poskytuje mnoho příležitostí k zajímavým exkurzím a vycházkám. Velký význam má také nově vybudované Environmentální centrum PROUD v Horažďovicích. Centrum nabízí nepřehledné množství výukových programů pro školy týkající se životního prostředí. V rámci učiva o přírodě se rozvíjí estetické cítění žáků a vytváří se kladný postoj k životnímu prostředí. Žáci dostanou příležitost zamyslet se nad touto problematikou. Žáci by si měli uvědomit význam přírody pro člověka a negativní dopad lidské činnosti na přírodu, což mohou nejlépe pochopit právě při pobytu v přírodě. Důležitou součástí je také ochrana přírody a krajiny.

Posledním okruhem je "Procházka městem". Žáci se naučí číst plán města a orientovat se podle něj v reálném prostředí. Zážitkovou formou, kdy si vyzkouší práci průvodce turistů, žáci poznávají historické památky a významné budovy města Horažďovice. Procházce městem by měl být dán dostatečný prostor, aby si žáci mohli osvojit zásady orientace ve městě a vyzkoušeli si sami naplánovat trasu podle plánu, případně vytvořit vlastní zjednodušený plán města. Žáci se dozvědí důležité informace o službách, které město Horažďovice nabízí. Okrajově se seznámí s regionálními výrobky a některými výrobními podniky na území SO ORP Horažďovice. Nadstavbou učiva je zamyšlení nad aktuálním stavem města a promyšlení změn, které by městu a jeho obyvatelům prospěly.

Doplňujícím závěrečným okruhem jsou "Praktické úkoly". V této části by měli žáci uplatnit všechny získané dovednosti. Splnění úkolů vyžaduje dovednost práce s mapou,

dobrou orientaci ve městě a znalost silných i slabých stránek města. K osvojení těchto dovedností jsou vedeni od začátku tohoto výukového materiálu, proto by pro ně tyto úkoly měli být zábavou.

Po ukončení tematického celku by mělo dojít ke shrnutí a zopakování získaných informací. Na závěr tedy žáci vytvoří vlastní publikaci, která se zabývá místním regionem. Pracovní listy a ostatní materiály založené do desek slouží žákům jako strukturovaný zdroj informací. Tyto informace mohou žáci různě uspořádat a dotvořit dle vlastní fantazie a možností. Jediným hodnotícím kritériem je přehlednost a správnost informací. Žáky lze motivovat tím, že jimi vytvořené publikace budou sloužit ostatním žákům pro usnadnění a zpestření výuky místního regionu na naší škole.

3. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

Kapitola obsahuje ucelené informace o správním obvodu ORP Horažďovice a je rozčleněna do tří podkapitol. Tato obecná charakteristika je zdrojem informací pro zpracování praktické části diplomové práce. Tato část diplomové práce může být také užitečným pomocníkem učitelům základních škol, kteří hledají informace o SO ORP Horažďovice pro výuku místního regionu.

3.1. Vymezení polohy a základní charakteristika

Správní obvod ORP Horažďovice se nachází v jihovýchodní části Plzeňského kraje. Svou rozlohou 25 876 ha je tento správní obvod druhým nejmenším v daném kraji. SO ORP Horažďovice sousedí se třemi správními obvody Plzeňského kraje: Sušice, Klatovy a Nepomuk. Na východě má společnou hranici s Jihočeským krajem. Sídla v tomto správním obvodu jsou zastoupena převážně menšími vesnicemi. Pod správní obvod ORP Horažďovice tedy spadá celkem 20 obcí (viz obrázek 1), ale pouze dvě z nich mají statut města (Horažďovice a Nalžovské Hory) (Český statistický úřad, 2016b). Patří sem obce: Břežany, Hejná, Horažďovice, Hradešice, Chanovice, Kejnice, Kovčín, Kvášňovice, Malý Bor, Maňovice, Myslív, Nalžovské Hory, Nehodív, Olšany, Pačejov, Slatina, Svěradice, Tužice, Velké Hydčice, Velký Bor (Český statistický úřad, 2016a). Většina těchto obcí je členem Dobrovolného svazku obcí Horažďovicko (DSO Horažďovicko).

Obrázek 1: Přehled obcí SO ORP Horažďovice

Zdroj: Český statistický úřad (2016)

3.2. Fyzicko-geografická charakteristika

Fyzicko-geografická charakteristika zahrnuje geologickou a geomorfologickou charakteristiku, podnebí, vodstvo, faunu a flóru zájmového území. Tuto charakteristiku doplňuje ochrana přírody a krajiny, protože i na tomto území najdeme některé přírodní unikáty.

Zájmové území z hlediska geomorfologického členění podle Demka (2006) zasahuje do geomorfologických jednotek provincie Česká vsočina (viz tabulka 1). Dané jednotky patří do Českomoravské a Šumavské soustavy. Horažďovická pahorkatina je podcelek Blatenské pahorkatiny, který leží ve východní části. Jedná se o členitou pahorkatinu v povodí řeky Otavy, která se nachází převážně na granitoidech středočeského plutonu, moldanubických horninách s četnými vložkami. Místy najdeme horniny ostrovní zóny a neogenní sedimenty. Povrch na tomto území je rozčleněný erozně denudační se strukturálními hřbety a suky. Nepomucká vrchovina je západní podcelek Blatenské pahorkatiny. Je to plochá vrchovina na jihu a severovýchodě v povodí Otavy. Nachází se převážně na granitoidech středočeského plutonu a

moldanubických pararulách a nebulitech s četnými vložkami. Její povrch je silně rozčleněný erozně denudační a v oblasti tektonické klenby vznikly strukturální hřbety a suky. Podcelek Bavorovská vrchovina se nachází podél severního okraje Šumavského podhůří. Jedná se o plochou vrchovinu, která se skládá převážně z pararul, perlových rul a migmatitů jednotvárné série moldanubika (Demek, 2006).

Tabulka 1 Geomorfologické členění České republiky

System	Subsystem	Provincie	Soustava	Podsoustava	Celek	Podcelek	Okrsek
Hercynský	Hercynská pohoří	Česká vysočina	Českomoravská	Středočeská pahorkatina	Blatenská pahorkatina	Horažďovická pahorkatina	Střelskohoštická pahorkatina
						Nepomucká vrchovina	Pačejovská pahorkatina
							Plánická vrchovina
							Nalžovskohorská vrchovina
			Šumavská	Šumavská hornatina	Šumavské podhůří	Bavorovská vrchovina	Prácheňská pahorkatina
			Budětická vrchovina				

Zdroj: Demek (2006)

Toto území se tedy vyznačuje dvěma typy georeliéfu, členitými pahorkatinami a vrchovinami. Mezi nejvyšší vrcholky zájmového území patří: Vidhošť (759 m n. m.), Stráž (716 m n. m.), Stírka (706 m n. m.), Hora (675 m n. m.), Kozník (637 m n. m.), Slavník (627 m n. m.), Ostrý vrch (612 m n. m.) a Pučanka (607 m n. m.).

Geologickým podkladem severní části území je biotický až amfibolicko-biotický granodiorit až křemenný diorit středočeského plutonu. Tyto horniny vznikly ztuhnutím žhavotekutého magmatu a jejich stáří je pravděpodobně devonské až karbonské. Jižní část zájmového území leží na horninách moldanubika. Moldanubikum je rozsáhlý komplex silně přeměněných a hlubinných hornin. Tento komplex tvoří jižní a jihozápadní část Českého masivu a představuje jeho prekambrikové jádro (Chlupáč, 2002). Horninové podloží tvoří biotitické perlové ruly, injikované ruly a arterity a jemnozrné biotitické pararuly moldanubika. V masivu vrchů Moučanka a Svitník jsou v rulách vložky krystalického vápence, který se na tomto území těží. V údolí řeky Otavy najdeme písky s jílovitými vložkami a šedé jíly. V nivě Otavy se vyskytují říční sedimenty v podobě štěrku a písku.

Na území správního obvodu převládají typické kyselá kambizemě (hnědé půdy). Tento typ půdy se nachází především v členitém reliéfu. Při vniku těchto půd se nejvíce uplatňuje intenzivní vnitropůdní zvětrávání a matečným substrátem jsou téměř všechny horniny skalního podkladu (např. žuly, ruly). Hnědé půdy kyselé jsou charakteristické nižším obsahem humusu a nízkým nasycením sorpčního komplexu (Tomášek, 2007). Severně od Horažďovic se vyskytují nenasyčené kyselá kambizemě většinou pseudoglejové (Culek, 2013).

Česká republika patří do mírného klimatického pásma Střední Evropy. Horažďovicko patří do mírně teplého a relativně suchého kontinentálního podnebí. Průměrná roční teplota je 7 - 8 °C a průměrné roční srážky jsou 550 - 700 mm. Nižší srážky jsou způsobeny srážkovým stínem Šumavy a Plánického hřebenu (Culek, 2013). Podle Quittovy klasifikace (1971) leží SO ORP Horažďovice v mírně teplých klimatických oblastech MT5 a MT7. Léta a zimy jsou v této oblasti mírné a mírně suché. Počet letních dní je přibližně 30 - 40 a počet mrazových dní se pohybuje okolo 110 - 140. Sněhová pokrývka je poměrně krátká (60 - 100 dní).

SO ORP Horažďovice náleží k povodí řeky Vltavy, nejdelší řeky České Republiky. Povodí řeky Vltavy náleží k úmoří Severního moře. Nejvýznamnějším tokem zájmového území je řeka Otava, která protéká jihovýchodní částí SO ORP Horažďovice. Řeka Otava vzniká soutokem horských říček Vydry a Křemelné pod Čeňkovou pilou na Šumavských pláních. Horní tok tedy protéká CHKO Šumava. Od pramene míří severním směrem Šumavským podhůřím do Sušice a v Horažďovicích se začíná stáčet východním směrem do Českobudějovické pánve, kde protéká Strakonice. Posledním větším městem je Písek. Otava ústí zleva do řeky Vltavy v nádrži Orlíku u Zvíkova. Celková délka řeky Otavy činí 113 km (Vlček, 1984). Tato řeka se nejvíce proslavila v minulosti, kdy se zde rýžovalo zlato, a chovaly perlorodky. Dnes má řeka význam především vodohospodářský. Na Otavě je také několik vodáckých vyžívaných úseků. Řeka Otava několikrát vystoupila ze svého koryta a zasáhla okolní obce povodněmi. Největší povodně byly zaznamenány v letech 1854, 1881, 1954, 1993 a 2002 (Chalupná a kol., 2010).

Dalšími méně významnými toky na tomto území jsou levé přítoky řeky Otavy - Březový, Mlýnský a Černíčský potok, a také Myslívský a Kozčinský potok na severu území. Na Kozčinském potoce najdeme největší rybník SO ORP Horažďovice - Kozčinský rybník. Jeho vodní plocha činí 104 ha, což z něj činí největší rybník

Plzeňského kraje. Druhým největším rybníkem správního obvodu je Myslívský rybník na Myslívském potoce, jehož vodní plocha má rozlohu 58, 1 ha. Obě tyto nádrže se využívají pro chov ryb. Na území se nachází také Břežanský velký rybník, Červený rybník, Smrkovec a Velký nový rybník. Tyto rybníky jsou také rybochovné (Vlček, 1984).

Z biogeografického hlediska leží správní obvod ORP Horažďovice převážně v Blatenském a částečně v Sušickém bioregionu. Hranice těchto bioregionů je výrazná především v místech výskytu vápenců. Blatenský bioregion leží na severozápadě jižních Čech. Dominuje zde biota hercynského charakteru spadající do 4. vegetačního stupně, tedy bukového (Culek, 2013).

Z hlediska fyto geografického členění náleží zájmové území k Českomoravskému mezofytiku, což je přechod mezi teplomilnou a chladnomilnou květenou. Správní obvod ORP Horažďovice spadá k těmto fyto geografickým okresům: Horažďovická pahorkatina - Blatensko, Horažďovicko a Šumavsko-novohradské podhůří - Sušicko-horažďovické vápence. Vegetační stupeň dané oblasti je suprakolinní s poměrně jednotvárnou květenou (Skalický, 1988).

Potenciální vegetaci na tomto území tvoří acidofilní doubravy, biková nebo jedlová doubrava a podél řeky olšiny. Na jihovýchodě území jsou to teplomilné doubravy. Krajina je však značně změněna zásahy člověka, tudíž zde místo doubrav najdeme smrkové monokultury, borové porosty a pole (Vaněček, 1969). Velký význam pro rostlinstvo má výskyt krystalických vápenců. Na vápencovém podkladu se ze stromů rozšířil převážně buk. Mezi významné rostliny těchto území patří například: bělozářka větevnatá, hladýš širolistý, hlaváč fialový, krušík tmavočervený, okrotice bílá, oman vrboolistý, ostřice horská, plamének přímý, sasanka lesní, tořič hmyzonosný, vikev hrachovitá, zimostrázek alpský (Vaněček, 1969). V okolí malých rybníků, které se vyskytují na území celého správního obvodu, najdeme různé druhy vysokých ostřic a rákosin a mokřadní druhy jako pryskyřník velký, ptačinec bahenní a všivec bahenní (Culek, 2013). Běžnou flóru zájmového území tvoří bukvice lékařská, hrachor jarní, chrpa luční, chrpa čekánek, kostřava rákosovitá, kozinec sladkolistý, ostřice zobánkatá, plevel okoličnatý, průtržník lysý, rozrazil laločnatý, růže oválnolistá, růže polní, růže vinná, šater zední, tařinka kališní, tolita lékařská a zimolez obecný. Kromě těchto rostlin se na tomto území vyskytuje několik vzácnějších druhů, a to celorepublikově ohrožených. Jsou to například: jetel alpský, kozlík dvoudomý, nepatrlec rolní, orlíček

obecný, ostružiník skalní, prstnatec májový, rožec pětimužný, sléz velkokvětý (Paulič, 2008). Zvláště chráněné druhy rostlin najdeme na území PP Svaté Pole a PR V Morávkách (viz Ochrana přírody a krajiny).

Zájmové území patří do středoevropské lesní fauny s průnikem horských a podhorských druhů (např. rejsek horský). Vzhledem k velkému zásahu člověka do krajiny došlo k redukci nebo vymizení některých původních živočišných druhů. Významným prvkem správního obvodu je výskyt vápence, kde můžeme vidět otakárka fenyklového a společenstva měkkýšů, např. trojzubka stepní, suchomilka obecná (Culek, 2013). Větší potoky náleží do lipanového pásma a řeka Otava do pásma pstruhového. Vyskytují se zde tyto druhy ryb: mřenka mramorovaná, kapr obecný, štika obecná, pstruh obecný, sumec velký, úhoř říční, cejn velký, karas obecný a také larvy mihule potoční. Na několika lokalitách lze najít perlorodku říční, ale kvůli silnému znečištění vody již nedochází k její reprodukci. Z obojživelníků zde často vidíme ropuchu obecnou a čolka obecného. Vzácněji se můžeme setkat s čolkem horským, kuňkou ohnivou, kuňkou žlutobřichou, ropuchou zelenou, skokanem hnědým a zejména v severovýchodní části se skokanem ostronosým. Okolí vodních ploch je bohaté na hmyz (např. vážky, potápníci, vodomilové). Plazy na tomto území zastupují ještěrka obecná, slepýš křehký, užovka obojková a užovka hladká. Na Horažďovicu je několik lokalit, kde hnízdí výr velký. Dále zde žije puštík obecný, kalous ušatý a sýček obecný. Na některých místech pravidelně hnízdí čáp bílý a čáp černý. Podél Otavy hnízdí ledňáček říční a volavka popelavá. Na většině rybníků můžeme vidět motáka pochopa, kachnu divokou, kopřivku, poláka chocholačku, poláka velkého, lysku černou a potápku roháče. U vodních ploch také hnízdí rákosníci a cvrčilky. Dalšími zástupci ptáků jsou například: káně lesní, poštolka obecná, konipas horský, skorec vodní, strakapoudi, žluna zelená. Hojně se v zájmovém území vyskytuje liška obecná, prase divoké, ježek západní, veverka obecná a kuna skalní. V okolí řeky Otavy žije vydra říční a v blízkosti rybníků najdeme ondatru pižmovou (Průcha, 1995).

Na území správního obvodu byly vyhlášeny tři přírodní rezervace (PR) a jedna přírodní památka (PP). V rámci soustavy Natura 2000 se zde nachází tři evropsky významné lokality (EVL). Nejvýznamnější důvod ochrany je výskyt rostlin vstavač kukačka a hořec hořepník.

Přírodní rezervace Prácheň se nachází na stejnojmenném vrchu nedaleko Horažďovic. Chráněné je území západních až severozápadních svahů nad pravým

břehem řeky Otavy o rozloze 27, 16 ha. Tato přírodní rezervace byla vyhlášena roku 1953. Tato oblast je významná výskytem přirozených převážně listnatých porostů teplomilného charakteru s bohatou hájovou květenou. Porosty tvoří suťový les, dubohabřina a borový les na minerálním podkladu. Nejcennější je však lipový porost na vápencové suti. Bylo zde zjištěno 135 druhů živočichů. Vápencový vrch s teplomilnou květenou jihozápadně od obce Hejná byl roku 1948 vyhlášen jako **Přírodní rezervace Pučanka**. Rozloha přírodní rezervace je 24, 77 ha. Na území převládá listnatý les s převahou buku lesního. Bylinné patro tvoří např. sasanka lesní, krušík tmavočervený, okrotice bílá a lilie zlatohlávek. Z živočišné říše zde najdeme velký počet druhů bezobratlých živočichů. Tuto rezervaci ohrožuje nedaleká těžba vápence. Jihovýchodně od obce Loužná byla roku 1988 vyhlášena **Přírodní rezervace V Morávkách**. Území tvoří pouze 2, 43 ha. Je to bývalá pastvina s typickou květenou. Z dřevin zde převažuje bříza bělokorá a byliny zastupují hořeček časný český, prha arnika, prstnatec májový a plavuň vidlačka. Tato lokalita se však vyznačuje největší populací hořce hořepníku (silně ohrožený rostlinný druh) v Západních Čechách (Zahradnický a kol., 2004). **Přírodní památka Svaté Pole** leží na východním okraji obce Svaté Pole jihovýchodně od Horažďovic. Jedná se o území o rozloze 3, 49 ha na svazích dvou vrchů. V zájmu ochrany jsou druhově pestré mezofilní ovsíkové louky s přechody k široolistým trávničkům. Významný je především výskyt bohaté populace orchideje vstavače kukačky. Najdeme zde také ovsíček obecný, šalvěj luční, lilii zlatohlavou a vratičku měsíční (Pivoňková, 2006). Tato přírodní památka byla vyhlášena v roce 2007.

Mezi evropsky významné lokality patří **PR V Morávkách**, **PP Svaté Pole** a **Těchonická draha**. **EVL Těchonická draha** je území s polopřirozenými suchými trávničky v místech bývalých obecních pastvin západně od obce Těchonice. Na území o rozloze 9, 1 ha najdeme luční a mokřadní společenstva. (Natura 2000, 2006)

3.3. Socioekonomická charakteristika

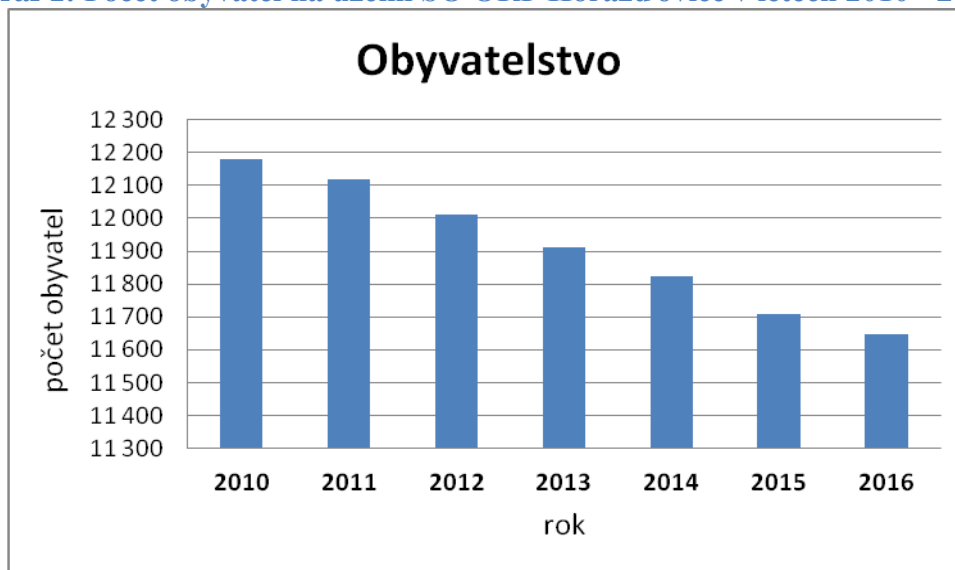
Tato podkapitola poskytuje informace týkající se obyvatelstva, hospodářské situace, dopravy, služeb a cestovního ruchu na území správního obvodu Horažďovice. Většinu informací veřejně poskytuje Český statistický úřad na svých internetových stránkách.

Obyvatelstvo

Podle Českého statistického úřadu (2017) žije na území SO ORP Horažďovice 11 648 obyvatel (k 1. 1. 2017). Hustota zalidnění je poměrně nízká, na 1 km² připadá

45 obyvatel (Český statistický úřad, 2017a). Na území však dochází k velkému úbytku obyvatel (viz graf 1). V rozmezí let 2001 - 2016 byl přírůstek obyvatelstva - 5, 0 %. Na snižování počtu obyvatel se podílí několik faktorů. Jedním z nich je vysoká migrace obyvatel do velkoměst a vylidňování vesnic. Počet vystěhovalých v roce 2015 převyšoval počet přistěhovalých o 69 osob (Český statistický úřad, 2016). Ve správním obvodu se totiž nenachází žádné velkoměsto, které by nabízelo pracovní příležitosti nebo vysokoškolské vzdělání.

Graf 1: Počet obyvatel na území SO ORP Horažďovice v letech 2010 - 2016

Zdroj: Český statistický úřad (2017)

Podle výsledků Českého statistického úřadu (2011) na území správního obvodu žijí obyvatelé převážně české nebo slovenské národnosti. Další početnou skupinu tvoří obyvatelé ukrajinské národnosti. Tyto výsledky však nejsou příliš relevantní, protože téměř třetina obyvatel správního obvodu svoji národnost neuvedla.

Obyvatelstvo tohoto správního obvodu také postupně stárne. V roce 2015 dosáhl index stáří hodnoty 150, 2, což byla nejvyšší hodnota v celém Plzeňském kraji. Průměrný věk obyvatel se pohybuje okolo 43, 9 let. Průměrný věk muže je 42, 3 let a průměrný věk ženy je 45, 1 let. Nejčastější příčinou úmrtí v tomto správním obvodu jsou nemoci oběhové soustavy (Český statistický úřad, 2016).

Ke konci roku 2016 dosahoval podíl nezaměstnaných osob v tomto správním obvodu 4, 14 %, což bylo méně než předchozí rok. Ve správním obvodu Horažďovice dochází ke snižování pracovních možností, především pro obyvatele s vyšším vzděláním (Český statistický úřad, 2018). Mnoho obyvatel produktivního věku tedy musí za prací dojíždět

do vzdálených měst, což se následně odráží i v ekonomickém úpadku maloobchodního prodeje ve správním obvodu (Bučoková a kol., 2015).

Hospodářství

Tento region je ekonomicky slabý, jelikož zde v posledních letech nedošlo k většímu rozvoji. Z historického hlediska totiž nebylo toto území vhodné pro rozvoj průmyslu, jelikož se nachází v Šumavském podhůří a je málo osídlené. V současnosti chybí vhodná propagace, která by nalákala nové podnikatele k založení firmy v daném regionu. Maloobchodní prodej je značně omezený. Nejpravděpodobnějším důvodem je vyjíždění obyvatel za prací do vzdálených měst, kde lidé zároveň uspokojují potřebu nákupů (Bučoková a kol., 2015).

K největším průmyslovým podnikům správního obvodu patří Teraso, Bohemia Sport, Oseva, Plamet, Atrium, Tvar, Mlýn a krupárna Mrskoš, Mlýn Brabec, Kotiš, Hasit, Otavské strojírný, Oseva, Lyckeby Amylex a Lyckeby Culinar, Haas Fertigung, Pfeifer Holz (Bučoková a kol., 2015). V zemědělství je živočišná výroba zaměřena na chov skotu a ovcí. Na zemědělské půdě se pěstuje pšenice, ječmen, řepka a brambory.

Ve správním obvodu ORP Horažďovice se nachází významné zdroje stavebních surovin jako vápenec, žula a štěrkopísky. Vápencová ložiska se nachází v obcích Velké Hydčice a Hejná. Velké kamenolomy najdeme v obcích Slatina, Tužice, Velenovy. Na území správního obvodu se dříve těžil také uran, ale dnes tuto skutečnost připomínají pouze průzkumné štoly a šachty (Němec a kol., 2006).

Doprava

Město Horažďovice leží na významných silničních a železničních spojnících velkých měst, která jsou dále napojena na mezinárodní transit do Německa a Rakouska. Významným celostátním železničním koridorem je trať Plzeň - České Budějovice a regionální význam má železniční trať Horažďovice předměstí - Klatovy. V dnešní době je však více využívaná doprava silniční. Horažďovice leží na strategickém místě silniční dopravy mezi velkými městy Plzeň a České Budějovice. Území protíná jediná silnice I. třídy I/22 Strakonice - Klatovy. Další důležité tahy spojují silnice II. třídy, a to Horažďovice - Plzeň a Horažďovice - Sušice. Správní obvod nemá přímé napojení na dálnici a má nedostatečnou veřejnou dopravní obslužnost pro obyvatele. Komplexně však mají obce zaostalou dopravní infrastrukturu (Bučoková a kol., 2015).

Služby

Většinu služeb zajišťují především města Horažďovice a Nalžovské Hory. Vzdělávání je zde uskutečňováno v mateřských, základních, středních a uměleckých školách. V tomto regionu však není žádné gymnázium ani vyšší škola. Správní obvod však nabízí mnoho různorodých volnočasových aktivit. Dům dětí a mládeže v Horažďovicích každoročně nabízí široké spektrum zájmových kroužků pro děti i dospělé. Najdeme zde velký počet sportovních zařízení a areálů, v Horažďovicích můžeme navštívit dokonce aquapark. Nedostatky jsou však v poměrně chudé nabídce ubytovacích a stravovacích zařízení (Chalupná a kol., 2010).

Ve správním obvodu je zajištěna i zdravotnická péče. Přímo ve městě Horažďovice najdeme Polikliniku s ordinacemi praktických a odborných lékařů a Nemocnici následné péče LDN, která nabízí lůžkovou i ambulantní péči (Městský úřad Horažďovice, 2017). Kromě toho město Horažďovice poskytuje pečovatelské a ošetrovatelské služby pro seniory a zdravotně postižené osoby, které zajišťuje Oblastní charita Horažďovice. Tato organizace poskytuje také odborné sociální poradenství. V Horažďovicích jsou postaveny dva domy s pečovatelskou službou. (Oblastní charita Horažďovice, 2017)

Cestovní ruch

Správní obvod leží v malebné krajině Pošumaví, tudíž by mohlo být atraktivním místem pro turisty. Kromě krásné přírody, ve které nalezneme i několik zvláště chráněných území, nabízí tento region mnoho historických památek. Důležitým prvkem cestovního ruchu je také cyklostezka a vodácky využívaný úsek řeky Otavy.

Podle ukazatelů však na území správního obvodu převažují krátkodobé pobyty osob, protože většina turistů míří na Šumavu. Přestože správní obvod nabízí rozmanité turistické cíle, obce neumí tento potenciál efektivně využít. Největším problémem je nedostatečný počet ubytovacích zařízení a minimum vybavených tábořišť. Celkově je tedy nutné vybudovat odpovídající turistickou infrastrukturu a využít nové možnosti propagace (DSO Horažďovicko, 2015).

Jak jsme již zmiňovali, na území správního obvodu Horažďovice se nachází i několik zvláště chráněných území: Přírodní památka Svaté Pole, Přírodní rezervace V Morávkách, Přírodní rezervace Prácheň a Přírodní rezervace Pučanka. Více informací o těchto oblastech poskytuje podkapitola 1.2. Fyzicko-geografická charakteristika.

Historické centrum města Horažďovice prošlo v letech 2014 - 2017 rekonstrukcí. Především Mírové náměstí získalo zcela nový ráz, ale cenné historické památky městské památkové zóny byly zachovány. Stále zde dominuje děkanský kostel sv. Petra a Pavla ze 13. století. Kostel byl postaven v raně gotickém stylu a prošel výraznými barokními úpravami. Významnou památkou jsou zbytky opevnění města se třemi branami. Červená (Pražská) brána z roku 1252 je druhou nejstarší dochovanou branou v Čechách. Blízko Mírového náměstí stojí také zámek, na jehož místě byla původně gotická tvrz. Postupně byl zámek přestavěn na barokní komplex a najdeme zde také zachované prvky renesance. V prostorách zámku se v současnosti nachází městské muzeum, galerie, městská knihovna a dům dětí a mládeže. Za zmínku stojí ještě dochované Masné krámy, Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a Mariánský sloup (morový sloup). Nedaleko města se nachází kulturně technická památka Rosenauerův mlýn s expozicí původního mlýnského zařízení. Nad městem Horažďovice se tyčí vrch Prácheň, na kterém se rozkládá zřícenina hradu Prácheň. Tento gotický hrad měl velký význam pro vznik města Horažďovice a dal jméno historickému Prácheňskému kraji. Nedaleko Kaple sv. Jáchyma a sv. Anny, u které vyvěrá léčivý pramen, stojí pomník krále Rudolfa Habsburského (Chalupná a kol., 2010). Král Rudolf zde zemřel na úplavici při obléhání města Horažďovice v roce 1307 (Šimon, 1990). Na následujících fotografiích můžete vidět město Horažďovice a některé významné památky (viz obrázek 2, 3).

Obrázek 2 Pohled na město Horažďovice z vyhlídkového místa Pod Svitníkem

Zdroj: autorka (2017)

Obrázek 3 Památky v Horažďovicích

Zdroj: autorka (2017)

V obci Chanovice se můžeme seznámit s historií českého venkova a řemeslnou výrobou našich předků. Za těmito účely byl v obci vybudován skanzen s expozicí lidové architektury jihozápadních Čech, který je neustále rozšiřován, a ve sklepeních zámku najdeme Expozici lidových řemesel Pošumaví, která jsou pro zdejší region typická. Zámecký areál Chanovice také poskytuje prostory místní základní škole. Tato místa spojuje Naučná stezka Příroda a lesy Pošumaví, která vede přes vrch Chlum s rozhlednou. Autentickou atmosféru venkova můžeme zažít v Penzionu na Kozím zámku v Kvášňovicích. Obec Slatina vlastní nejtěžší kamenné sluneční hodiny na území České republiky. Touto obcí vede několik naučných stezek, které seznamují turisty s židovskou historií obce a s přírodními úkazy v okolí, např. Čertův náramek (přirozený shluk kamenů). Na vrchu Prašivice u Nalžovských Hor byla postavena umělá zřícenina jako kopie rodového irského hradu Ballymotte. Některé skalní útvary v okolí byly upraveny do podoby zvířat. (Kolektiv, 2001) Obec Břežany byla vyhlášena památkovou zónou díky zachovalé lidové architektuře. Najdeme zde stavení s architekturou lidového baroka tzv. blatského typu. Raritou této obce je však přírodní divadlo, kde několikrát

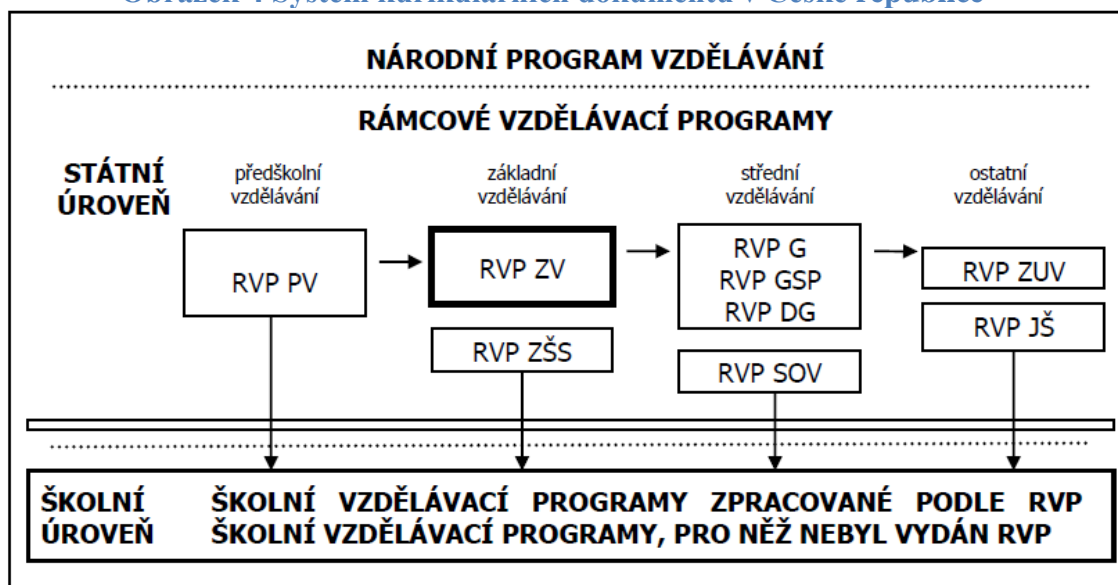
ročně vystupují ochotníci (DSO Horažďovicko, 2017). Většině obcí dominují kostelní stavby.

V Horažďovicích se narodil historik Karel Němec a spisovatel Josef Pavel, kteří jsou pohřbeni na prácheňském hřbitově. Horažďovickými rodáky byly také cestovatel Richard Štorch, hudebník Otakar Ševčík a spisovatelka Terezie Švecová (Šimon, 1990). Významnými velkoborskými rodáky byly přírodovědec Jan Pastejřík a vynálezce pušky zadovky Sylvestr Krnka (Obec Velký Bor, 2014). Znamá herečka Helena Růžičková nějakou dobu žila na chalupě ve Slatině, kde jí bylo posmrtně uděleno čestné občanství místním starostou. (Obec Slatina, 2016)

4. ZAŘAZENÍ REGIONÁLNÍ VÝCHOVY V RÁMCI KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ

V České republice je vzdělávání uskutečňováno podle několika dokumentů, které zajišťují vzdělávání od 3 do 19 let. V České republice máme 2 úrovně kurikulárních dokumentů - státní a školní, které na sebe navazují. Mezi kurikulární dokumenty státní úrovně patří Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha), který představuje strategie a cíle vzdělávání obecného charakteru. Národní program rozvoje vzdělávání a školský zákon č. 561/2004 Sb. ukotvují vzdělávání v ČR. Státní úrovně dosahuje také Rámcový vzdělávací program (RVP), ze kterého vychází školy při tvorbě kurikulárního dokumentu školní úrovně, Školního vzdělávacího programu (ŠVP). Všechny tyto dokumenty jsou veřejné, tudíž jsou dostupné široké veřejnosti, nejen pedagogické (Kolektiv, 2017). V této kapitole se autorka věnuje především rozboru RVP ZV a ŠVP ZŠ Komenského Horažďovice a ZŠ Blatenská Horažďovice s ohledem na téma diplomové práce. Na obrázku 4 můžete vidět přehledný systém kurikulárních dokumentů v České republice.

Obrázek 4 Systém kurikulárních dokumentů v České republice

Zdroj: Kolektiv (2017)

4.1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument státní úrovně, který určuje závazný rámec pro vzdělávání v jednotlivých etapách. Existují tedy RVP pro předškolní, základní a střední vzdělávání (viz obrázek 4). RVP je závazným

dokumentem pro všechny školy při tvorbě ŠVP, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na konkrétních školách. Obsah RVP ZV je rozdělen na 4 části. V první části je RVP ZV vymezen v rámci kurikulárních dokumentů a představuje své principy a tendence. Ve druhé části najdeme obecnou charakteristiku základního vzdělávání. Dozvíme se zde, pro koho a v jakém rozsahu je toto vzdělávání povinné, jaká je organizace, hodnocení a způsob ukončení. Třetí část rozebereme podrobněji, protože se přímo týká obsahu základního vzdělávání, tudíž se významně podílí na tvorbě vlastního výukového materiálu této diplomové práce. Čtvrtá část se zabývá vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Kromě toho popisuje materiální, personální, hygienické a organizační zajištění podmínek a strukturu pro tvorbu ŠVP ZV (Kolektiv, 2017).

Třetí část tvoří základ pro tvorbu ŠVP ZV. Základní vzdělávání je uskutečňováno ve dvou stupních, které na sebe navazují. Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku 1. stupně, tudíž se následující informace budou vztahovat především k tomuto stupni. Vzdělávací obsah základního vzdělávání pro oba stupně je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí: Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda, Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Některé tyto vzdělávací oblasti nebo jen některé vzdělávací obory, jsou realizovány pouze na jednom ze dvou stupňů. V úvodu každé vzdělávací oblasti najdeme stručnou charakteristiku a její cílové zaměření. Obsah vzdělávacích oborů tvoří očekávané výstupy a učivo. Vzdělávací obsah je dále rozdělen na 1. a 2. období, což je specifické dělení pro 1. stupeň základního vzdělávání. Výstupy 1. období odpovídající 1. - 3. ročníku základní školy (ZŠ) jsou pouze orientační. Závazné výstupy představuje až 2. období odpovídající 4. a 5. ročníku ZŠ. Autorka se při tvorbě vlastního výukového materiálu zaměřila na 2. období (4. a 5. třída), tudíž vycházela ze závazných očekávaných výstupů 1. stupně základního vzdělávání. Očekávané výstupy mají činnostní charakter a lze je snadno ověřit. Nově byla do RVP ZV zapracována minimální doporučená úroveň v rámci podpůrných opatření. Jedná se o upravené očekávané výstupy pro žáky se specifickými potřebami a mají význam pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu. Kromě očekávaných výstupů RVP ZV zahrnuje i učivo. Učivo je rozděleno do tematických okruhů a slouží jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů. V RVP ZV je toto učivo pouze doporučené a pomáhá při tvorbě ŠVP ZV, kde je dané učivo pro

školu již závazné. Podstatnou součástí RVP ZV jsou také klíčové kompetence. Tyto kompetence slouží k osobnímu rozvoji každého jedince a napomáhají k uplatnění ve společnosti. K osvojování a rozvoji klíčových kompetencí obecně přispívá proces vzdělávání. Prostřednictvím vzdělávacího obsahu a jednotlivých aktivit dochází k jejich utváření a rozvíjení. Pro základní vzdělávání jsou považovány za klíčové tyto kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Jednotlivé klíčové kompetence se navzájem prolínají. Nesmíme opomenout zařazení průřezových témat v RVP ZV. Tato témata reprezentují aktuální problémy současnosti a podílí se na rozvoji postojů a hodnot žáků. Tato témata musí jednotlivé školy zahrnout v ŠVP ZV, ale samy rozhodují, jakým způsobem budou ve vzdělávacím procesu realizována. RVP ZV vymezuje 6 průřezových témat: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova (Kolektiv, 2017).

Regionální výchova a výuka místního regionu na 1. stupni ZŠ spadá především do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Tato vzdělávací oblast je realizována pouze na 1. stupni ZŠ a představuje základy pro orientaci v rodině, ve společnosti, v prostředí, v němž žije, a začíná utvářet komplexní pohled na svět. Vzdělávání v této oblasti není zaměřeno pouze na současnost, ale zahrnuje také historické souvislosti. Kromě toho by měla u žáků rozvíjet kladný vztah k místu, kde žije, a přimět ho k aktivnímu přístupu v obecních záležitostech. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je rozdělena na 5 tematických okruhů: Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví. Každý tematický okruh obsahuje očekávané výstupy a učivo. Regionální výuka je realizována především v tematických okruzích Místo, kde žijeme (viz obrázek 5) a Lidé a čas (viz obrázek 6). Právě tyto tematické okruhy nabízí vhodný prostor pro propojení teoretických poznatků s praktickými zkušenostmi, což vede k větší efektivitě osvojování nového učiva. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je pro dané téma diplomové práce nepochybně stěžejní, avšak v rámci mezipředmětových vztahů dochází k plnění některých očekávaných výstupů dalších vzdělávacích oblastí. Dané téma umožňuje také velký podíl na rozvoji všech klíčových kompetencí základního vzdělávání. V rámci regionální výuky je vhodné zařadit průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana a Environmentální výchova.

Obrázek 5 Očekávané výstupy tematického okruhu Místo, kde žijeme

MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-1-01 vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí

ČJS-3-1-02 začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)

ČJS-3-1-03 rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-3-1-01p orientuje se v okolí svého bydliště a v okolí školy

ČJS-3-1-01p popíše a zvládne cestu do školy

ČJS-3-1-03p uvede nejvýznamnější místa v okolí svého bydliště a školy

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-1-01 určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu

ČJS-5-1-02 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě

ČJS-5-1-03 rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli

ČJS-5-1-04 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického

ČJS-5-1-05 zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích

ČJS-5-1-06 rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-5-1-01p popíše polohu svého bydliště na mapě, začlení svou obec (město) do příslušného kraje

ČJS-5-1-01p, ČJS-5-1-02p orientuje se na mapě České republiky, určí světové strany

ČJS-5-1-02p řídí se zásadami bezpečného pohybu a pobytu v přírodě

ČJS-5-1-03p má základní znalosti o České republice a její zeměpisné poloze v Evropě

ČJS-5-1-04p uvede pamětihodnosti, zvláštnosti a zajímavosti regionu, ve kterém bydlí

ČJS-5-1-05p sdělí poznatky a zážitky z vlastních cest

ČJS-5-1-06p pozná státní symboly České republiky

Zdroj: Kolektiv (2017)

Obrázek 6 Očekávané výstupy tematického okruhu Lidé a čas

LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČJS-3-3-01 využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti

ČJS-3-3-02 pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije

ČJS-3-3-03 uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-3-3-01p pozná, kolik je hodin; orientuje se v čase

ČJS-3-3-01p zná rozvržení svých denních činností

ČJS-3-3-02p ČJS-3-3-03p rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti

ČJS-3-3-03p poznává různé lidské činnosti

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČJS-5-3-01 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy

ČJS-5-3-02 využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

ČJS-5-3-03 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik

ČJS-5-3-04 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

ČJS-5-3-05 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p rozeznává rozdíl mezi životem dnes a životem v dávných dobách

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p uvede významné události, které se vztahují k regionu a kraji

ČJS-5-3-03p, ČJS-5-3-04p vyjmenuje nejvýznamnější kulturní, historické a přírodní památky v okolí svého bydliště

Zdroj: Kolektiv (2017)

4.2. Školní vzdělávací program základní školy Komenského Horažďovice a základní školy Blatenská Horažďovice

Školní vzdělávací programy pro základní vzdělávání vytváří jednotlivé školy v souladu s RVP ZV. ŠVP ZV je pro danou školu závazný dokument, který určuje podobu základního vzdělávání. Vzhledem k zaměření praktické části diplomové práce na SO ORP Horažďovice autorka prostudovala ŠVP ZV dvou základních škol ŠVP ZŠ Komenského Horažďovice a ŠVP ZŠ Blatenská Horažďovice.

Základní škola Komenského Horažďovice vyučuje podle ŠVP s mottem: "Tvůrčí škola děti baví" (Kolektiv, 2015). Tato základní škola nabízí rozšířenou výuku cizích jazyků a zaměřuje se na sportovní výchovu a hudebně výtvarné činnosti. Škola také poskytuje náboženskou výchovu. Během školního roku škola realizuje několik projektů, do kterých se začleňují průřezová témata. V přehledných tabulkách si můžeme prohlédnout integraci průřezových témat do jednotlivých vyučovacích předmětů a ročníků. V ŠVP ZV jsou také Učební plán a Učební osnovy. Učební osnovy obsahují název a charakteristiku vyučovacího předmětu, časovou dotaci daného předmětu, průřezová témata a klíčové kompetence, které jsou v rámci vyučovacího předmětu rozvíjeny. Následuje přehled očekávaných výstupů, učiva, průřezových témat a mezipředmětových vztahů rozdělený do jednotlivých ročníků. Regionální výchova je zařazena do učebních osnov vyučovacího předmětu Vlastivěda. Tento vyučovací předmět je realizován ve 4. a 5. ročníku, ale výuka místního regionu spadá převážně do 4. ročníku (Kolektiv, 2015).

ŠVP ZŠ Blatenská Horažďovice se od předchozího příliš neliší. Shoduje se dokonce i časová dotace vyučovacího předmětu Vlastivěda, který je pro tuto práci zásadní. Drobné rozdíly najdeme pouze ve formulaci některých očekávaných výstupů, což nemá vliv na obsahovou složku. ZŠ Blatenská se zaměřuje na výuku cizích jazyků a práci s výpočetní a komunikační technikou. Na této škole je také věnována péče dětem s vývojovými poruchami učení a chování. Při běžné ZŠ Blatenská Horažďovice vznikají i speciální třídy pod vedením speciálních pedagogů (Kolektiv, 2016).

V souladu s učebními osnovami ŠVP těchto dvou škol autorka vytvářela vlastní náměty pro výuku místního regionu. Tyto výukové materiály je tedy možné aplikovat při výuce místního regionu ve 4. třídách ZŠ Komenského Horažďovice a ZŠ Blatenská Horažďovice.

5. REGIONÁLNÍ VÝCHOVA A VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Regionální výchova a výuka místního regionu má v učivu na 1. stupni své místo. Spadá především do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, kterou jsme podrobněji rozebrali v podkapitole 4.1. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. V této kapitole se zabýváme vymezením základních pojmů a významem regionální výchovy ve vzdělávacím procesu v rámci 1. stupně ZŠ.

Elementární pojem region není zcela jednoznačně vymezen. Chápání tohoto pojmu se mění a vyvíjí společně s vývojem geografie a celkově vývojem společnosti. Nejednoznačnost také podporuje fakt, že tento pojem je užíván v několika vědních disciplínách, tudíž lze k němu přistupovat z různorodých hledisek. V této práci se však zaměříme primárně na vymezení pojmu v rámci oboru geografie a pouze pro účely výuky na 1. stupni ZŠ. *"Obecně se region definuje jako více či méně ohraničená územní jednotka, která se díky své jednotnosti (...) liší od jiných územních jednotek"* (Chromý, 2009, s. 4). Obdobně vnímá pojem region Paasi (1986) v rámci geografie. Region je tedy část zemského povrchu se specifickými rysy, které jsou pro takto vymezené území společné (Paasi, 1986). Kabelka a Vorlíček (2012) ve svém článku zmiňují čtyři základní přístupy, podle nichž lze pojem region vyvozovat: dostupnost, citová složka, dohlednost a kvalita. Tyto přístupy zahrnují převážně vymezení hranic území a jsou velmi subjektivní. Pouze kvalita regionu je založena na obsahu botanickém, geologickém, historickém a podobně. Obecná definice pojmu region se v rámci geografie většinou příliš neliší, rozdíly najdeme pouze v upřesnění základní formulace, kdy záleží na pojetí daného autora. Relativní stálost definice však nekoresponduje s proměnlivostí regionu v reálném čase a prostoru. Chromý (2009) ve svém článku upozorňuje, že jednotlivé regiony podléhají různým změnám, mohou vznikat nové regiony nebo naopak zanikat ty původní. I tato skutečnost přispívá k obtížnému vymezování pojmu. S pojmem region také úzce souvisí pojem místo. Podle Paasiho (1986) však někteří geografové tyto pojmy od sebe nerozlišují. Vysvětlení najdeme u Relpha (1976), ten říká, že pojem místo ani nemusí být přesně definován, protože v rámci geografie je jeho význam velmi variabilní. Tuan (1979) vymezil pouze dva významy místa: v rámci sociologie se jedná o pozici ve společnosti a v rámci geografie představuje prostorové umístění. Sám se však přiklání k sociologickému přístupu (Tuan,

1979). Cresswell (2009) tvrdí, že každé místo definuje jeho poloha, lokalita a význam. Poloha je dána přesnými souřadnicemi, tudíž můžeme měřit vzdálenosti mezi jednotlivými místy. Lokalitou je myšleno to, co se na místě nachází (např. budovy, ulice, parky) a dává danému místu určitý ráz. Cresswell (2009) také zohledňuje to, jak na člověka určité místo působí, jaké pocity v něm vyvolává, přičemž tento význam místa je velmi individuální. Místem ve vztahu k jedinci se zabývá také Vávra (2010). Podle Relpha (1976) teprve jedinec dává určitému místu význam. Tuto teorii dále rozvíjí humanistická geografie. Pro tuto diplomovou práci je podstatnější začlenění konceptu regionu a místa do geografického vzdělávání. Podle Šupky, Hofmanna a Matouška (1994) rozlišujeme tyto základní přístupy studia regionů: analýza jednotlivých složek krajinné sféry, vyjádření dominantních rysů a srovnávání jednotlivých regionů. Zatímco Vorlíček (2012) pojednává ve svém článku o tzv. modelových místech, která mají bezprostřední vliv na výuku místního regionu. Tvrdí, že *"některá místa jsou natolik odlišná, že by region začal pozbývat svých charakteristických rysů"* (Vorlíček, 2012, s. 18). Vysvětluje význam pečlivého výběru konkrétních míst a uvádí praktické příklady vhodného využití těchto modelových míst.

Výuka místního regionu má ve vzdělávání nezastupitelný význam. Většina autorů v souvislosti s výukou místního regionu uvádí tyto pojmy: propojení teorie s praxí, výchovný potenciál, motivace, efektivita učení. Regionální výuka je v posledních letech poměrně vyzdvižované téma. Autorka předpokládá návaznost na změny koncepce vzdělávání, kdy je důraz kladen na praktickou využitelnost teoretických poznatků. Podle Čekala (2011) právě výuka místního regionu nabízí možnost propojení teorie s praxí. Uvádí také, že toto téma se objevuje již na 1. stupni ZŠ, kdy *"žáci názorně poznávají hlavní rysy obce a jejího nejbližšího okolí a učí se chápat v elementární rovině základní vazby mezi přírodou a společností v místní krajině"* (Čekal, 2011). Dodává však, že na většině škol zatím nebyl tento potenciál využit. Zaměření výuky na aplikaci teoretických poznatků v praxi klade větší nároky na žáky a především na učitele. Přitom jak říká Marada (2006, s. 2) *"praktická využitelnost (...) je pro žáky motivující a může vzbudit jejich zájem o obor i do budoucna, dlouhodobě."* Uvedl také, že aktivní zapojení žáků do výuky posiluje efektivitu učení. V této souvislosti odkazuje na myšlenku J. A. Komenského, že člověk si lépe zapamatuje to, co si sám vyzkouší (Marada, 2006). Stejně principy uplatňuje také zážitková pedagogika, další z trendů současného vzdělávání. *"Pokud výuka probíhá v místní oblasti, má navíc značný výchovný"*

potenciál" (Marada, 2006, s. 2). Naplnění tohoto potenciálu můžeme sledovat v rámci environmentální výchovy, čímž se podrobně zabývá Kühnlová (1997). Tento názor sdílí Marada (2006), který podporuje zapojení terénní výuky v geografickém vyučování. Žáci si tímto způsobem vytváří určitý vztah k okolní krajině a získávají přehled o každodenních problémech v blízkém okolí. Právě tato skutečnost *"pozitivně formuje občanské postoje žáků a respekt k životnímu prostředí"* (Marada, 2006, s. 2).

Objevují se stále nové trendy ve vzdělávání, které lze využít i v oboru geografie. Jedná se především o aktivizující metody výuky. *"Žák má nebyvalou příležitost samostatně získávat informace, podílet se na poznávání svou vlastní činností a zažít krásný pocit objevování"* (Kühnlová, 1998, s. 119). Podrobně se touto problematikou zabývá Kühnlová (1999) ve své publikaci Kapitoly z didaktiky geografie. Tuto myšlenku podpořil také Vorlíček (2012), který pracuje s pojmem činnostní učení. Jedním z prostředků aktivního zapojení žáků je terénní výuka, kterou bych ráda vyzdvihla. Jedná se o jednu z forem vyučování v mimoškolním prostředí. Terénní výuka by měla být povinnou součástí realizace výuky místního regionu. Tato forma vyučování umožňuje přímý kontakt žáků s místní krajinou, která je podle Řezníčkové (2009, s. 21) sama o sobě *"učebnicí."* Její názor sdílí také Marada (2013), který užívá termín *"živá učebnice"*. Terénní výuka mimo jiné podporuje přirozenou zvědavost žáků, tudíž umožňuje realizovat badatelsky orientovanou výuku. Tato forma výuky má však i své nevýhody, které většinu učitelů odrazují, a to především časová náročnost a komplikovanější organizace.

6. VLASTNÍ VÝUKOVÝ MATERIÁL "HORAŽĎOVICE: MÍSTO, KDE ŽIJÍ"

Tato kapitola obsahuje soubor námětů na výuku pro žáky 4. a 5. ročníku s názvem Horažďovice: Místo, kde žijí. Náměty jsou rozděleny do 4 tematických okruhů, které tvoří komplexní obsah učiva o místním regionu na 1. stupni základní školy. Toto učivo je realizováno v předmětu vlastivěda ve 4. a 5. ročníku základní školy. Materiály jsou určeny především pro učitele, ale součástí jsou také pracovní listy pro žáky. Na začátku je krátký úvod pro učitele i pro žáky.

Na úvodní stránce každého okruhu je tabulka s informacemi, které stručně popisují jejich obsah. Učitel se tak dozví, jaké učivo bude s žáky probíráno, jaká je časová dotace jednotlivých okruhů a jaké pomůcky bude muset zajistit. V tabulce je také seznam pracovních listů, které jsou zařazeny vždy za vyučovací jednotkou, ve které budou vyplňovány. Mezi pomůckami však není uvedena potřebná literatura, ze které budou žáci čerpat informace. Učitel tedy musí podle svých možností zajistit vhodné zdroje nebo tímto úkolem pověřit samotné žáky.

Každý tematický okruh je rozvržen do několika samostatných výukových jednotek, které na sebe logicky navazují. Celkem bylo navrženo 14 vyučovacích hodin (45 min) a 4 celodenní aktivity. Výukové jednotky mají klasickou strukturu, úvod, hlavní část a závěr, tudíž nahrazují učitelovu běžnou přípravu na vyučovací hodinu. Úvodní část slouží k motivaci žáků a seznamuje je s průběhem výuky. Stěžejní je však hlavní část, kdy dochází k osvojování konkrétního učiva prostřednictvím různorodých aktivit a úloh pro žáky. V závěrečné části učitel stručně shrne nové učivo a zopakuje nejdůležitější informace. Na konci jsou návrhy čtyř praktických úkolů, které uplatňují teoretické poznatky a využívají získané geografické dovednosti.

V materiálech se objevuje několik barevných tabulek. V růžových tabulkách jsou uvedeny důležité metodické poznámky, které doporučují určitý postup nebo vhodnou metodu. Někdy obsahují přímo zadání pro žáky, pokud se jedná o nadstavbové učivo nebo mezipředmětovou návaznost. Náročnější úkoly, které učivo pouze doplňují, jsou potom označeny žlutou hvězdičkou. Modré tabulky slouží jako zdroj informací nebo doporučují vhodný zdroj. Tyto tabulky však nejsou u všech aktivit a úkolů. Pro lepší motivaci žáků a jejich větší zájem o dané učivo mohou učitelé realizovat navržené

exkurze. Návrhy exkurzí jsou v šedých tabulkách, které stručně informují o místě a tématu exkurze.

Tyto výukové materiály jsou založeny na zásadách aktivního vyučování. Učitel žákům určuje strukturu výuky, ale jinak má spíše pasivní roli. Stává se poradcem žáků a kontroluje průběh a výsledky jejich činností. Jeho nejdůležitějším úkolem je žáky motivovat, podporovat a zajistit správné podmínky pro efektivní výuku. Žáci samostatně nebo ve skupinách vyhledávají a zpracovávají informace z různých zdrojů, čímž se učí základům samostudia. Žáci si takto získané poznatky zakládají do desek, které plní funkci učebnice. Na závěr tematického celku žáci vytvoří vlastní publikaci o místním regionu. Prostřednictvím této aktivity si žáci zopakují a utřídí probrané učivo. Tato činnost také rozvíjí jejich tvořivost a estetické dovednosti.

HORAŽŤDOVICE

Místo, kde žijí

Náměty na výuku
pro žáky 4. a 5. třídy

Úvod pro učitele

Vážení učitelé,

představuji Vám soubor námětů na výuku místního regionu na 1. stupni ZŠ. Obsah byl vytvořen v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a vychází z očekávaných výstupů pro 2. období (4. a 5. ročník). Jelikož se jedná pouze o návrh, jak realizovat výuku místního regionu, můžete si tyto materiály přizpůsobit dle vlastních představ. Náměty jsou zaměřené především na rozvoj samostatnosti a tvořivosti, tudíž vyžadují aktivní zapojení žáků do výuky.

Náměty jsou rozděleny do 4 tematických okruhů: **Vím, kde žiji**, Pohled do minulosti, **Toulky přírodou**, **Procházka městem**. Každý okruh obsahuje zadání úkolů a aktivit, které vedou žáky k osvojení základních informací o místním regionu. K některým úkolům jsou přímo vytvořené pracovní listy pro žáky. U některých témat najdete také úlohy označené hvězdičkou ★. Tyto úlohy jsou náročnější a naplňují mezipředmětové vztahy.

V textu se nachází také několik různě barevných tabulek. Růžová tabulka obsahuje metodické poznámky k danému úkolu nebo přímo zadání pro žáky. Modrá tabulka představuje konkrétní informace, které by si měli žáci osvojit, nebo odkazují na vhodný zdroj těchto informací. Doplnkové jsou také šedé tabulky, ve kterých jsou uvedeny návrhy na exkurze. Najdete zde informaci, jaké místo (instituci) můžete s žáky navštívit. U každého návrhu je zároveň nabídka konkrétního vzdělávacího programu, který navazuje na dané téma.

	metodické poznámky
	informace (učivo), doporučený zdroj informací
	návrh exkurze

Úvod pro žáky

Milý školáčku,

představuji Ti nové téma **Horažďovice: Místo, kde žiji**. Čeká na Tebe spoustu zajímavých úkolů, které Tě provedou krajinou tvého bydliště a blízkého okolí. Některé zvládneš sám a s některými ti pomůžou tví spolužáci. Buď pozorný a vnímavý! Pečlivě doplňuj chybějící informace, vybarvuj a kresli obrázky.

Na konci dostaneš ještě poslední náročný úkol. Ze všech informací, které získáš, vytvoříš vlastní knížku o Horažďovicích.

Tvým prvním úkolem je doplnit údaje do tabulky.

Jméno a příjmení	
Datum narození	
Adresa bydliště	
Adresa školy	
Třída	
Jméno třídní učitelky	

Tematický okruh č. 1

Vím, kde žiji

Počet vyučovacích hodin (45 min): 3

Počet celodenních aktivit: 0

Učivo:

- základní pojmy
- poloha a charakteristika ORP Horažďovice
- město Horažďovice

Pomůcky:

arch papíru (min. A1), fixy, počítač (internet), Školní atlas světa, Školní atlas ČR, mapy: slepá mapa Evropy, mapa okresů ČR, mapa Plzeňského kraje s vyznačenými hranicemi okresů a ORP

Pracovní listy:

- Najdeš se na mapě?
- Znáš město Horažďovice?

Úvodní hodina

Než se začneme učit o místě, kde žijeme, zjistíme, jaké znalosti už žáci mají.

1. Tak je to dané

Vysvětlíme žákům, na jaké administrativní celky členíme Českou republiku. S tímto učivem se již žáci setkali v rámci učiva o České republice, ale je dobré si tyto základní pojmy připomenout.

Kartografie

Místo: Envicentrum PROUD

Téma: Jak se dělá mapa - výukový program

Popis: Žáci se naučí pracovat s GPS, seznámí se s pojmem GIS a naučí se vytvořit jednoduchou mapu v počítači.

Výukové cíle:

Žák:

- chápe pojmy obec, region.
- vyhledá na mapě hlavní město ČR, krajská města ČR a jednotlivé oblasti ČR.
- orientuje se na vlastivědné mapě ČR.
- učí se pracovat se základními typy map.

Úvod

- Motivační úvod k tématu.

Ke zjišťování aktuálních znalostí žáků nám pomůže metoda **brainstorming**. Ptáme se žáků na historii Horažďovic, polohu v rámci České republiky, město Horažďovice, krajinný ráz, významná místa a osobnosti, služby apod. Na velký arch papíru zapisujeme, co žáci říkají. Je dobré jednotlivé oblasti odlišit barevně nebo nadpisy pro lepší orientaci. Zapisujeme i chybné nebo nejisté odpovědi. Tento arch papíru je vhodné vyvěsit ve třídě, abychom si průběžně mohli informace ověřovat, případně opravovat nebo vyškrtnout.

Hlavní část

- Zopakujeme si administrativní členění ČR a příslušné základní pojmy (region, kraj, okres, obec s rozšířenou působností). Používáme Administrativní mapy ČR (kraje a okresy, obce s rozšířenou působností).

Závěr

- Žáci najdou na mapě obcí s rozšířenou působností ČR ORP Horažďovice.

2. Najdeš se na mapě?

Tato část je založena na skupinové práci žáků. Předpokládá se, že žáci umí pracovat s mapou a umí se v ní orientovat.

Výukové cíle:

Žák:

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště v rámci Evropy a ČR.
- začlení svou obec do příslušného kraje a okresu.
- rozlišuje mezi základními typy map a plány.
- vyhledává jednoduché údaje o sídlištích lidí na mapách naší republiky a Evropy.

Úvod

- Žáci vytvoří skupiny po 4 žácích.

Každý žák ve skupině má danou funkci:

- **vyhledavač** (vyhledávají informace v atlasech) - 2 žáci
- **zapisovač** (doplňuje informace do pracovního listu)
- **zakreslovač** (zakresluje do mapy)

- Učitel žákům rozdá mapy: slepá mapa Evropy, okresy ČR, Plzeňský kraj s vyznačenými hranicemi okresů a obcí s rozšířenou působností.

Hlavní část

- Žáci samostatně ve skupinách vypracují **Pracovní list: Najdeš se na mapě?**

Závěr

- Společně si zkontrolujeme pracovní listy.

Pracovní list: Najdeš se na mapě?

- a. Na slepé mapě Evropy najdi Českou republiku a vyznač její hlavní město.
- b. Napiš názvy sousedních států ČR. Napiš jejich hlavní města. Státy vybarvi na slepé mapě Evropy.
-
-

- c. Podle administrativní mapy ČR doplň informace o poloze ORP Horažďovice.

Kraj	
Krajské město	
Sousední kraje	
Okres	
Okresní město	

- d. Pracuj s mapou Okresy ČR:

- popiš a vyznač žlutě hlavní město ČR
- obtáhni červeně hranice Plzeňského kraje
- popiš a vyznač žlutě krajské město Plzeň
- vybarvi modře okres Klatovy

- e. Pracuj s mapou Plzeňského kraje s vyznačenými hranicemi okresů a ORP:

- vyznač červeně krajské město Plzeň
 - napiš názvy okresů Plzeňského kraje a zakroužkuj název okresu, ve kterém leží ORP Horažďovice
-

- obtáhni zeleně hranice ORP Horažďovice
- popiš a vyznač červeně město Horažďovice

- f. Podle Mapy 7 vypiš názvy 20 obcí, které tvoří ORP Horažďovice.
-
-

3. Náš region

Tato část obsahuje pouze základní informace o ORP Horažďovice. Není potřeba zabývat se jimi příliš do hloubky, protože podrobněji se zaměříme na město Horažďovice a nejbližší okolí.

4. Znáš město Horažďovice?

Tato oblast je velmi důležitá. Jedná se o místo, kde se nacházíme, žáci ho dobře znají. Měli bychom tedy využít všechny znalosti a zkušenosti, které žáci mají.

Vytvoř návrh pro nový znak města Horažďovice, který bude město charakterizovat.

Výukové cíle:

Žák:

- vyhledá typické regionální zvláštnosti.
- zná základní údaje o našem regionu a o městě Horažďovice.

Úvod

- Učitel zjistí, co žáci vědí o městě Horažďovice.

Kde Horažďovice leží?

V jaké nadmořské výšce město Horažďovice leží?

Kolik obyvatel žije ve městě Horažďovice?

Jak vypadá znak města Horažďovice?

Hlavní část

- Učitel stručně charakterizuje SO ORP Horažďovice a město Horažďovice.

Charakteristika SO ORP Horažďovice

Správní obvod Horažďovice leží v jihovýchodní části Plzeňského kraje. Hranice území má společně se třemi správními obvody Plzeňského kraje (Sušice, Klatovy, Nepomuk) a s Jihočeským krajem na východě. Správní obvod se skládá z 20 obcí. Rozlohou 25 876 ha je druhým nejmenším správním obvodem v Plzeňském kraji. Na území SO ORP Horažďovice žije přibližně 12 000 obyvatel.

Znak města

Znak tvoří modrý štít, ve kterém stojí na skále dvě čtyřhranné věže s jedním gotickým oknem a cimbuřím o čtyřech stínkách. Na obou věžích je pod oknem červený štít se stříbrnou střelou se žlutou špicí, která směřuje k jeho pravému hornímu kraji. Mezi věžemi je nahoře šesticípá zlatá hvězda, která se obou věží dotýká dvěma dolními cípy.

Město užívá tento znak doložitelně od 15. století. Znak je odvozen z erbu rodu Bavorů ze Strakonice. Někde můžeme vidět zelený štít místo modrého a v době panování Šternberků byla hvězda osmicípá.

Zdroj: Šimon (1990)

- Žáci vyplní **Pracovní list: Znáš město Horažďovice?**

Závěr

- Shrnutí: základní informace o městě Horažďovice.

Pracovní list: Znáš město Horažďovice?

a. Přiřaď správně číslo k daným údajům a vytvoř jednoduchou tabulku.

Město Horažďovice

počet obyvatel	8
rozloha	427 m. n. m.
nadmořská výška	5 366
počet obcí	556 254 ha

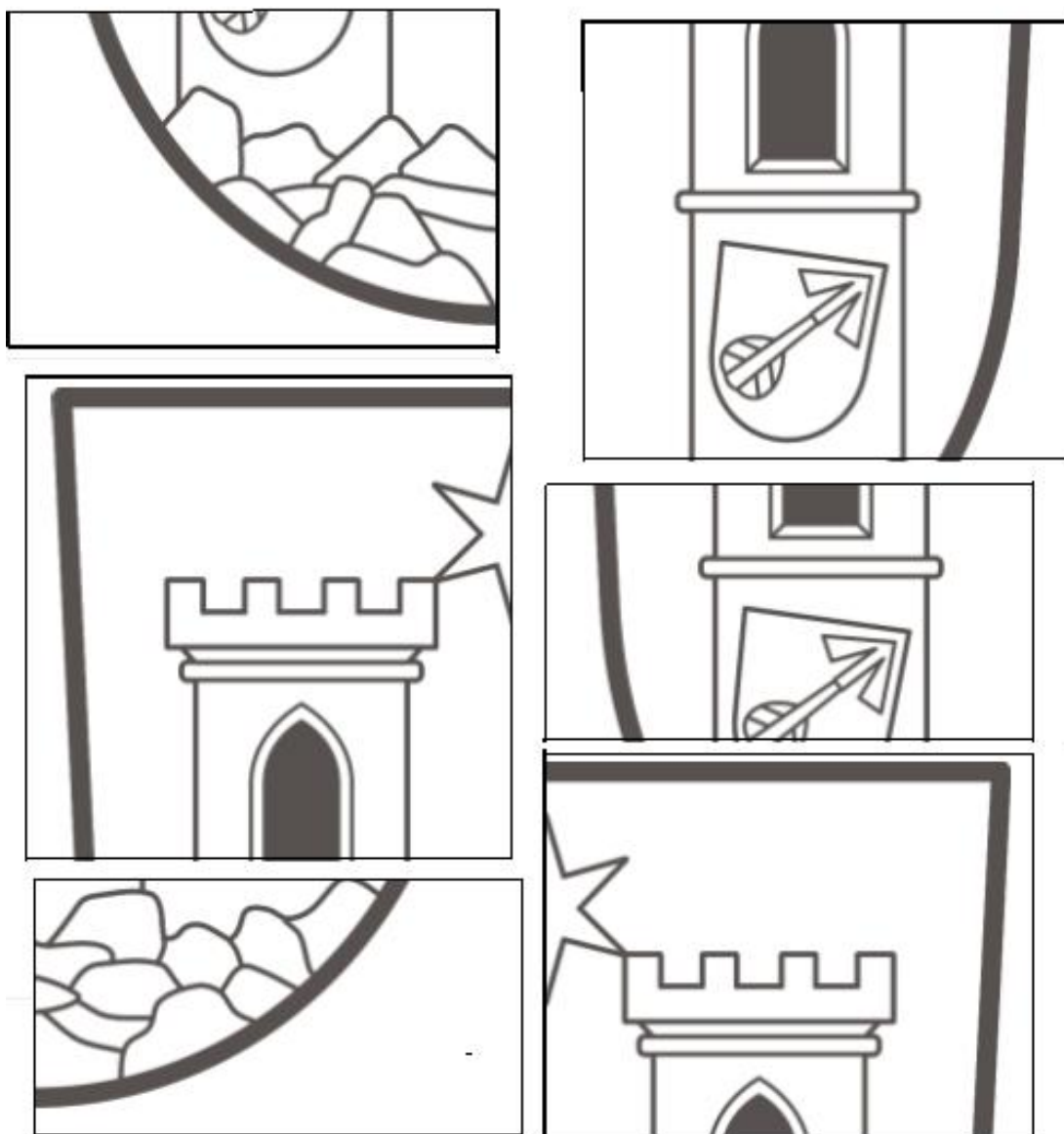

Ve městě Horažďovice žije 5 366 obyvatel. Žen je zde o 182 více než mužů. Kolik žen a kolik mužů žije v našem městě?

b. Napiš názvy všech obcí přidružených k obci Horažďovice.

c. Vystříhni, poskládej a vybarvi znak města Horažďovice.

(Vystříhni jednotlivé dílky znaku a správně je poskládej. Složený znak města nalep na bílý papír a správně ho vybarvi podle textu **Znak města.**)

Zdroj: Tejkal (2016)

Tematický okruh č. 2

Pohled do minulosti

Počet vyučovacích hodin (45 min): 3

Počet celodenních aktivit: 0

Učivo:

- založení města Horažďovice
- významné historické události
- významní rodáci
- pověsti
- zajímavosti z historie

Pomůcky:

počítač (internet)

Pracovní listy:

- Jak to všechno začalo?
- Stalo se v dobách minulých

1. Jak to všechno začalo

Žáci se dozvědí o založení města Horažďovice a o významných osobnostech, které se podílely na utváření města. Zmíníme se také o Prácheňském kraji.

Výukové cíle:

Žák:

- zná historické souvislosti spojené se založením města Horažďovice.

Úvod

- Metodou brainstorming zjistíme, co žáci vědí o založení a historii města Horažďovice.

Hlavní část

- Učitel vypráví žákům o založení města Horažďovice a o historickém Prácheňském kraji.

Založení města

Kraj okolo Horažďovic byl obýván již odedávna, o čemž svědčí keltský název řeky Otavy - Atawa, což znamená bohatá řeka. Počátek města je spjat s hradem Práchní z 12. století. V malebném údolí zlatonosné řeky Otavy, pod horou Práchní, na cestě z Prahy do Bavor, vznikla trhová osada. Její založení a pojmenování snad souvisí s knězem Gorazdem, nástupcem sv. Metoděje. Později byl sv. Gorazd prohlášen patronem města. První písemná zpráva o Horažďovicích se dochovala z roku 1251.

Zdroj: Šimon (1990)

Prácheňský kraj

"Prácheňský kraj byl jedním z historických krajů Království českého. Prácheňsko jako region trvalo bezmála tisíc let. Dnes je rozděleno do tří krajů – největší část zůstala v Jihočeském kraji, menší západní část je součástí Plzeňského kraje a malá severní část součástí kraje Středočeského. Prácheňsko zahrnuje celý dnešní okres Strakonice, větší část okresů Klatovy, Písek, Prachatice a menší část okresů České Budějovice, Plzeň-jih a Příbram. Geograficky se téměř dokonale shoduje s povodím řeky Otavy. Rozloha Prácheňska v krajských hranicích z roku 1850 činila 4601 kilometrů čtverečních a ještě tehdy, v polovině 19. století, šlo o kraj lidnatější, bohatší a významnější, než sousední Plzeňsko a Českobudějovicko. Prácheňský kraj zanikl v roce 1850."

Zdroj: Kolář (2013)

- Žáci si prohlédnou historickou mapu Prácheňského kraje z roku 1776 a vyplní
Pracovní list: Jak to všechno začalo.

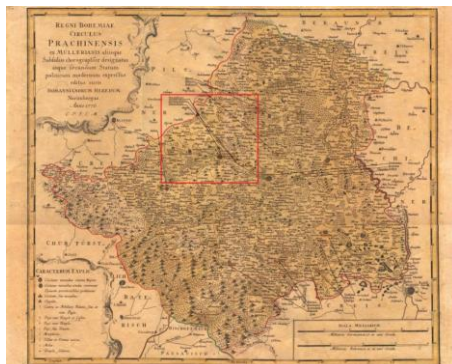
Závěr

- Shrnutí: založení města Horažďovice.
S čím je spojován počátek města Horažďovice? (hrad Prácheň)
Kdo založil město Horažďovice? (kněz Gorazd)
Na území kterých dnešních krajů se dříve rozkládal Prácheňský kraj?
(Jihočeský kraj, Plzeňský kraj, Středočeský kraj)

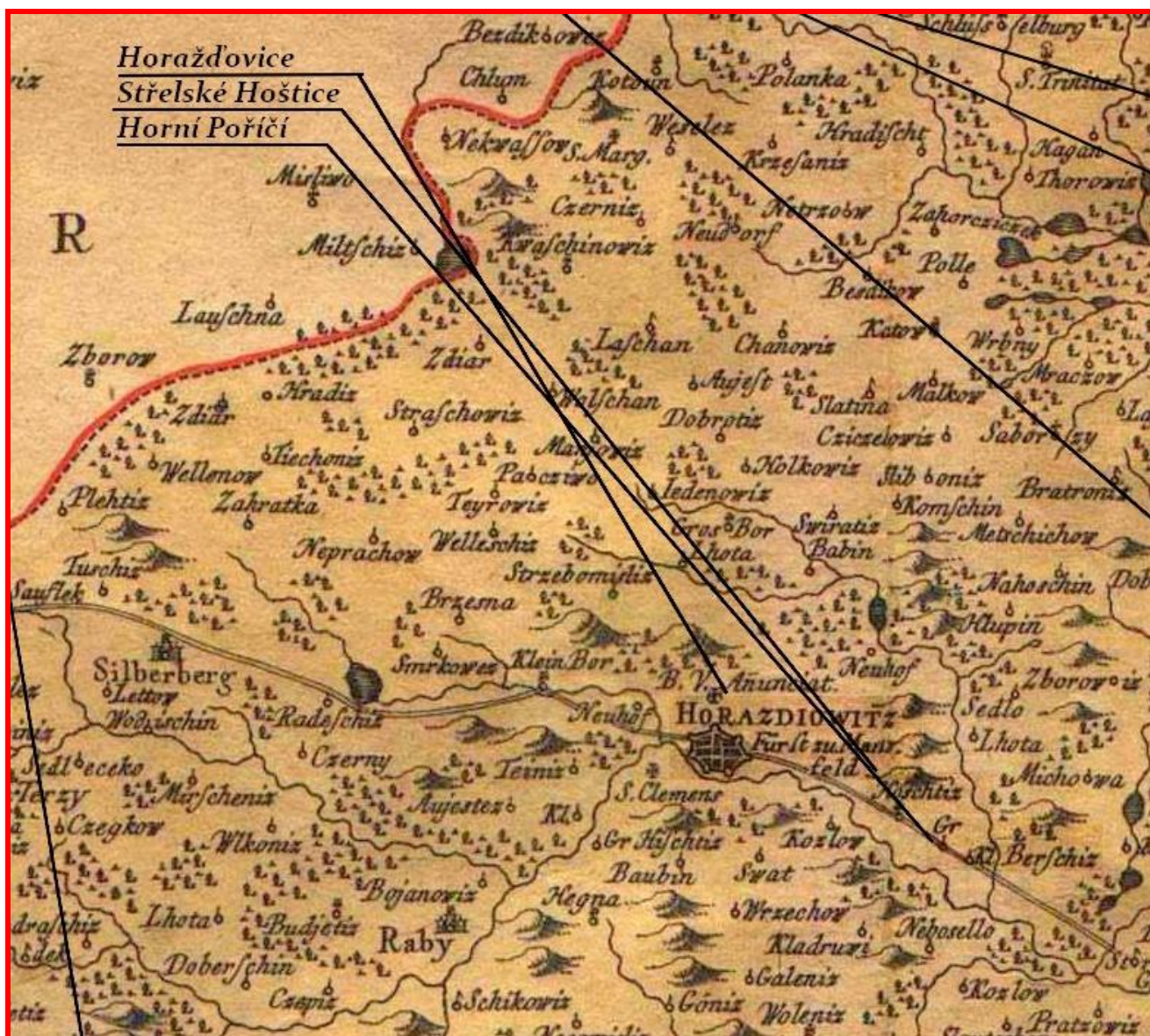
Pracovní list: Jak to všechno začalo

Prácheňský kraj

- a. Najdi na historické mapě Prácheňského kraje všechny obce patřící SO ORP Horažďovice (20 obcí) a vypiš jejich historické názvy.

Zdroj: Bavor V. (2013)

Obec	původní název	Obec	původní název
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19. Kovčín	
10.		20. Nehodív	

2. Stalo se v dobách minulých

Žáci získají stručný přehled o historii města Horažďovice od roku 1292 až po současnost.

3. Rodáci

Žáci se seznámí s několika významnými osobnostmi narozenými ve městě Horažďovice.

Výukové cíle:

Žák:

- využívá různé zdroje informací pro nalezení poznatků o minulosti.
- chápe pojmy letopočet, století, tisíciletí.
- seznamuje se a porovnává způsob života lidí v minulosti na našem území se současností.
- vyjmenuje některé významné rodáky a významné události regionu.
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik.

Úvod

- Zopakujeme si informace o založení města Horažďovice.

Hlavní část

- Učitel žákům vypráví o nejvýznamnějších událostech, které se odehrály v Horažďovicích od roku 1292 do současnosti.
- Žáci vyplní **Pracovní list: Stalo se v dobách minulých.**

Časovou osu můžeme s žáky vytvářet v hodině výtvarné výchovy nebo pracovních činností.

Doporučený zdroj: ŠIMON, E. (1990): *Horažďovice: Proměny města 1292-1992*. Vyd.1., Městské kulturní středisko MěstNV, Horažďovice

Závěr

- Žáci prezentují své časové osy.

Pracovní list: Stalo se v dobách minulých

a. Seřaď tyto historické události podle časové posloupnosti. Očísluj je.

- 1344 doloženo rýžování zlata v Horažďovicích
- 1945, květen** osvobození města americkou armádou
- 1292** král Václav II. povýšil Horažďovice na město s právy královských měst
- 1420 Jan Žižka dobyl Horažďovice (porážka nepřátel u Malého Boru)
- 10. - 11. stol.** hradiště na Práchni
- 1307** obléhání Horažďovic Rudolfem I. Habsburským, který zde zemřel
- 1619 vypálení města
- 1279 opevnění města
- 1868** odvoz kamene z Práchně do základů Národního divadla
- 12. stol.** založení trhové osady pod Práchní

b. Vytvořte ve dvojicích přehlednou časovou osu nejvýznamnějších událostí města Horažďovice. Buďte originální.

c. Najdi informace o těchto významných horažďovických rodácích. Do tabulky zapiš jejich jména seřazená podle roku narození od nejstaršího a napiš, čím se proslavili.

Richard Štorch, Karel Němec, Otakar Ševčík, Josef Pavel, Terezie Švecová

4. Jedna paní povídala

Žáci si přečtou pověsti vztahující se k danému regionu. Toto téma můžeme zařadit do hodin českého jazyka.

5. Co jste možná nevěděli

V této části se zaměříme na zajímavosti z historie města Horažďovice.

Návrat k tradicím

Místo: Městské muzeum Horažďovice

Téma: Tradice a řemesla v našem regionu

Popis: Návštěva interaktivní dílny, kde si žáci mohou vyzkoušet některá z řemesel.

Mlynářství

Místo: Rosenauerův mlýn

Téma: Mlynářství

Popis: Prohlídka expozice původního mlýna, ukázka některých strojů v činnosti, přednáška o mlynářství.

Výukové cíle:

Žák:

- chápe rozdíl mezi pověstí a historickou skutečností.
- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije.
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života práce předků na našem území s využitím regionálních specifíků.

Úvod

- Zopakujeme si, co je to pověst.
- Vyhledáme pověsti, které se vztahují k městu Horažďovice a blízkému okolí.

Hlavní část

- Přečteme si společně 3 pověsti:
Pověst o propadlém zvonu na Práchni
Pověst o zlaté sově na Práchni
Pověst o dobývání Horažďovic v roce 1307 (smrt Rudolfa I. Habsburského)

Doporučený zdroj: ŠIMON, E. (1990): *Horažďovice: Proměny města 1292-1992.*

Vyd.1., Městské kulturní středisko MěstNV, Horažďovice

Vyber si jednu pověst, která se ti nejvíce líbila, a vytvoř krátký komiks.

- Učitel žákům vypráví o chovu perlorodek a rýžování zlata v Horažďovicích.

Chov perlorodek

Perly v Otavě se nalézaly dávno. Možno se domnívat, že je znali rýžovníci zlata v 10. - 13. století. Zvláštností byly perly z pol. 17. stol. nalezené pod Práchní. Jejich cena byla odhadnuta na 1000 zlatých za 1 kus. Nejbohatším nalezištěm byl mlýnský náhon kolem Ostrova.

Výlov perel byl vždy velkou událostí, které se zúčastnily významné osobnosti. V roce 1809 byl výlovu přítomen císař František I.

Poslední lov byl proveden v roce 1944. Po 2. světové válce byla perlorodka vyhubena, zřejmě špatnou vodou.

Rýžování zlata na Horažďovicu

Písek v řece Otavě obsahoval zlato, které se těžilo rýžováním. Písek se odděloval v rýžovnickém žlabu, zlaté šupinky se zachycovaly v neckách.

Kolem Horažďovic bylo mnoho sejpů. Je to materiál, který zůstal po propláchnutí písku.

Rýžovalo se již od pradávna. Zůstaly památky na rýžování po Keltech. Písemné doklady jsou z doby pozdější. V listině z roku 1344 je jmenován podnikatel těžby zlata u Horažďovic.

Jisto je, že za Přemyslovců a Lucemburků se rýžovalo zlato v okolí města. Na důležitých místech a cestách vznikala města. Horažďovice byly založeny na cestě z Prahy do Bavor.

Zdroj: Šimon (1990)

Závěr

- Žáci se mohou podělit o další zajímavosti z historie a současnosti města Horažďovice a blízkého okolí.

Tematický okruh č. 3

Toulky přírodou

Počet vyučovacích hodin (45 min): 5

Počet celodenních aktivit: 1

Učivo:

- krajinný ráz
- podnebí a počasí
- vodstvo
- flóra a fauna
- ochrana přírody
- hospodářství

Pomůcky:

počítač (internet), atlasy rostlin, atlasy živočichů, Školní atlas ČR, mapa ORP Horažďovice

Pracovní listy:

- Krajina mého bydliště
- Podnebí a počasí
- Vodstvo
- Co roste na "Ostrově"
- Kdo u nás žije - fauna
- Chráníme bezbranné
- Jak v přírodě hospodaříme

1. Krajina mého bydliště

Základním pojmem, se kterým v této části žáci pracují, je nadmořská výška. Také si zopakují výškové členění reliéfu. Žáci vyhledávají v mapách nadmořskou výšku daných míst a porovnávají ji. Mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích.

2. Podnebí a počasí

Žáci zařadí Horažďovice do podnebné oblasti a na základě pozorování si ověří, zda charakteristika dané podnebné oblasti souhlasí s realitou.

Výukové cíle:

Žák:

- rozumí pojmu nadmořská výška a umí ji vyhledávat.
- přiřadí dané místo ke správnému typu reliéfu.
- charakterizuje zeměpisné a přírodní prvky místní krajiny.

- rozlišuje pojmy podnebí a počasí.
- stručně charakterizuje všechny podnebné oblasti.
- zařadí ČR do správné podnebné oblasti.
- samostatně vede pozorování aktuálního počasí.
- zapisuje výsledky pozorování a vyvodí z nich závěr.

Úvod

- Zopakujeme si pojem nadmořská výška, typy reliéfu, rozdíl mezi podnebí a počasím.
- Samostatná práce - **Pracovní list: Krajina mého bydliště.**

Hlavní část

- Žáci hledají a porovnávají nadmořskou výšku různých míst v Horažďovicích.
- Žáci najdou místo s největší nadmořskou výškou v Horažďovicích.
- Žáci určí typ reliéfu ORP Horažďovice podle nadmořské výšky a podle fyzické mapy ČR.

Závěr

- Rozdělíme žáky do skupin na pozorování a rozdáme vzorové pozorovací tabulky - **Pracovní list: Počasí a podnebí.**
- Vysvětlíme zadání pozorování počasí.

Pozorování provádí každý žák samostatně. Pokud nám to podmínky dovolí, bylo by vhodné provádět pozorování celý školní rok.

Rozdělíme žáky do 10 skupin a každé skupině přidělíme měsíc, ve kterém budou pozorování provádět. Žáky můžeme rozdělit podle měsíce narození nebo podle jmenin.

Vysvětlivky

Druhy větru (dle Beaufortovy stupnice)

slabý vítr = listy stromů a větvičky v trvalém pohybu

mírný vítr = zdvihá prach a útržky papíru

silný vítr = telegrafní dráty sviští, používání deštníků je nesnadné

Oblačnost

Zdroj: Böhm (2016)

Pracovní list: Krajina mého bydliště

Výškové členění reliéfu

a. Co je nadmořská výška?

nadmořská výška =

b. Napiš místo v Horažďovicích s největší nadmořskou výškou.

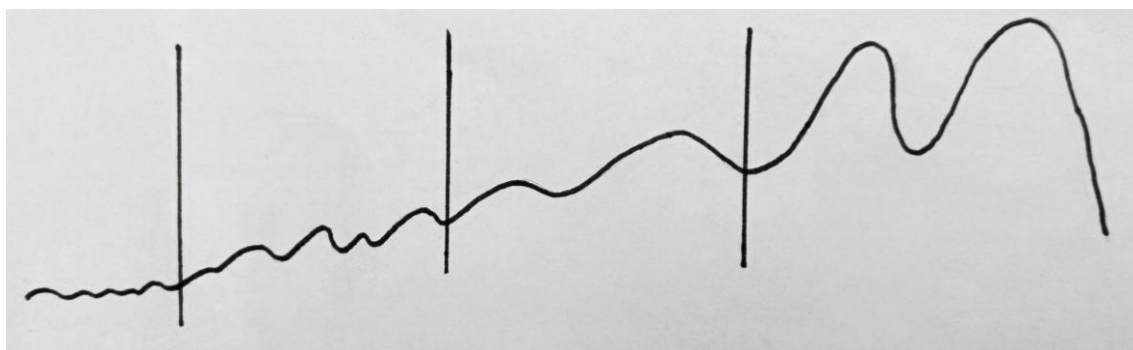
c. Zjisti nadmořskou výšku těchto míst: Horažďovice, Loreta, Prácheň, Stohlavec, Svidník.

místo	nadmořská výška

Typy reliéfu

d. Přiřaď jednotlivé typy ke správné části obrázku.

(nápověda: pahorkatiny, roviny, vrchoviny, hornatiny)

e. Ke všem typům reliéfu napiš obvyklou nadmořskou výšku.

f. Podle nadmořské výšky různých míst v ORP Horažďovice a podle fyzické mapy ČR urči typ reliéfu ORP Horažďovice.

Pracovní list: Podnebí a počasí

a. Jaký je rozdíl mezi podnebím a počasím. Napiš stručnou definici.

podnebí = _____

počasí = _____

b. V jakém podnebném pásu leží Česká republika?

c. Vytvoř si tabulku jednoduchých symbolů. Pozoruj počasí v místě bydliště po dobu jednoho měsíce a zapisuj získané údaje do tabulky pomocí vytvořených symbolů.

Tabulka symbolů

srážky	bez srážek		mrholení		děšť		kroupy		sníh	
oblačnost	jasno		skoro jasno		polojasno		oblačno		zataženo	
vítr	bezvětrí		slabý		mírný		silný			

Pozorování počasí (vzorová tabulka)

Datum	Teplota ráno/odpoledne	Srážky	Oblačnost	Vítr

3. Vodstvo

Žáci si zopakují řeky a úmoří ČR a dozví se více informací o řece Otavě.

Výukové cíle:

Žák:

- umí ukázat na mapě nejvýznamnější řeky ČR.
- chápe pojem úmoří a umí přiřadit řeky ČR ke správnému úmoří.
- zná základní údaje o řece Otavě.
- vyjmenuje některé rybníky v okolí města Horažďovice.

Úvod

- Společně si zopakujeme řeky a úmoří ČR. Řeky ukazujeme na slepé mapě (Labe, Ohře, Vltava, Berounka, Otava, Lužnice, Sázava, Dyje, Svratka, Morava, Odra).

Co je úmoří?

Ke kterým úmořím patří ČR?

Která řeka protéká ORP Horažďovice? (Otava)

Hlavní část

- Výklad nového učiva - řeka Otava, rybníky a ostatní vodstvo v Horažďovicích.

Řeka Otava

Řeka Otava vzniká soutokem horských říček Vydry a Křemelné pod Čeňkovou pilou na Šumavě. Odtud teče severním směrem k Sušici, kde se postupně přes Horažďovice a Strakonice stáčí k východu. V Písku se opět stáčí k severu. Otava ústí do řeky Vltavy a patří k úmoří Severního moře. Délka celé řeky je necelých 113 km. Její význam pro město Horažďovice je patrný již odedávna, kdy se zde rýžovalo zlato, a chovaly perlorodky. Dnes je atraktivní především pro vodáky. Největší povodně na Otavě byly zaznamenány v letech 1854, 1881, 1954, 1993 a 2002. Kam až dosahovala voda při povodních, můžeme vidět podle rysek na Zářečí u kaple sv. Jana Nepomuckého.

Zdroj: Vlček a kol. (1984)

- Žáci ve dvojicích vyplňují **Pracovní list: Vodstvo**.

Závěr

- Zopakujeme si důležité informace o řece Otavě, které bychom si měli pamatovat.

Jak a kde vzniká řeka Otava?

(na Šumavě - soutok Vydry a Křemelné u Čeňkovy pily)

Kterými městy protéká řeka Otava? Vyjmenuj alespoň 3 města.

(Sušice, Strakonice, Písek)

Do jaké řeky ústí?

(do Vltavy)

Čím se řeka Otava v historii proslavila?

(chov perlorodek, rýžování zlata)

Pracovní list: **Vodstvo**

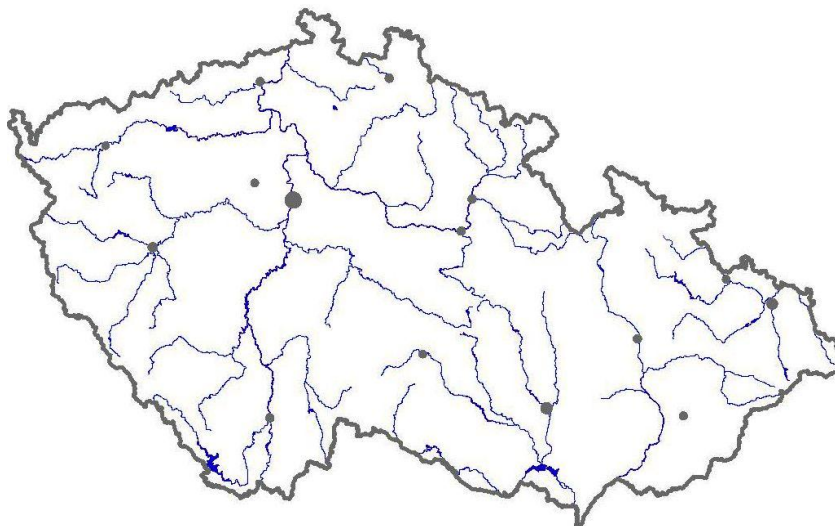
Úmoří ČR

a. *Barevně rozděl plochu ČR podle jednotlivých úmoří.*

úmoří **Severního moře** - oranžová

úmoří **Černého moře** - zelená

úmoří **Baltského moře** - žlutá

(Zdroj: Geografický portál, 2017)

b. *Doplň vynechané údaje do textu o řece, která protéká městem Horažďovice.*

Řeka

Řeka vzniká soutokem horských říček a pod Čeňkovou pilou na Odtud teče severním směrem k Sušici, kde se postupně přes Horažďovice a Strakonice stáčí k východu. V Písku se opět stáčí k severu. Otava ústí do řeky a patří k úmoří moře. Délka celé řeky je necelých 113 km. Její význam pro město Horažďovice je patrný již odedávna, kdy se zde rýžovalo a chovaly..... Dnes je atraktivní především pro vodáky. Největší povodně na Otavě byly zaznamenány v letech 1854, 1881, 1954, 1993 a 2002. Kam až dosahovala voda při povodních, můžeme vidět podle rysek na

Ostatní vodstvo

a. *Napiš název největšího rybníku na území ORP Horažďovice.*

b. *Vypiš názvy alespoň 2 rybníků v Horažďovicích.*

4. Co u nás roste - flóra

Toto téma nám nabízí příležitost pro výuku v krajině. Zvolila jsem anglický park Ostrov, protože zde můžeme najít některé vzácné exempláře rostlin a zároveň přirozenou flóru. Také z bezpečnostních důvodů je toto místo vhodné.

Půda

Místo: Envicentrum PROUD

Téma: Je půda bohatství

Popis: Žáci se dozvědí vše o půdě. Program je zaměřen na praktické úkoly.

Výukové cíle:

Žák:

- zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů.
- třídí rostliny do známých skupin.
- využívá jednoduché klíče a atlasy k určování rostlin.

Pomůcky: vytvořené značky (kartička na špejli), atlasy rostlin, fotoaparát, psací potřeby, Pracovní list: Co roste na "Ostrově"

Úvod

- Seznámíme žáky s bezpečnostními pravidly.
- Pěšky se přesuneme do anglického parku Ostrov.
- Rozdělíme žáky do 5 skupin a rozdáme jim pracovní listy, atlasy rostlin a značky.

Žáky rozdělíme do 5 skupin. Každému dáme lísteček, na kterém bude první rostlina ze seznamu z **Pracovního listu: Co roste na "Ostrově"**. Žáci se stejnou rostlinou utvoří skupinu.

Hlavní část

- Žáci plní úkoly **a, b, c** z **Pracovního listu: Co roste na "Ostrově"**.
- Společně projdeme park a prohlédneme si označené rostliny, zkontrolujeme, zda žáci pracovali správně a tyto rostliny nafotíme.
- Žáci se opět rozdělí do stejných skupin a dokončí **Pracovní list: Co roste na "Ostrově"**.

Závěr

- Společně zkontrolujeme **Pracovní list: Co roste na "Ostrově"**.
- Uklidíme všechny značky a pěšky se přesuneme zpět do školy.

Pracovní list: Co roste na "Ostrově"

a. Stručně charakterizuj tyto skupiny: stromy, keře, byliny. Nakresli obrázek.

STROM	KEŘ	BYLINA

b. Najdi tyto 2 rostliny a označ je.

1. skupina javor babyka, tavolník nízký

2. skupina buk lesní, hloh obecný

3. skupina habr obecný, sasanka hajní

4. skupina lípa srdčitá, kokořík mnohokvětý

5. skupina smrk ztepilý, lilie zlatohlavá

c. Najdi 3 různé rostliny, které nehledá žádná skupina. Napiš jejich název a označ je.

d. Vytvoř seznam rostlin, které jste společně našli na "Ostrově".

Vytvoř jednoduchou tabulku a rostliny rozděl do těchto skupin: **listnaté stromy**, **jehličnaté stromy**, **keře**, **byliny**. Dopln do seznamu další rostliny, které se v této oblasti vyskytují, aby ve všech sloupcích byl stejný počet zástupců.

5. Kdo u nás žije - fauna

Žáci si zopakují znalosti z přírodovědy (obratlovci, bezobratlí živočichové) a seznámí se s různými druhy živočichů vyskytujícími se na území našeho regionu.

Za zvířátky

Místo: Přírodovědná stanice

Téma: Staráme se o zvířata

Popis: Žáci přijdou do přímého kontaktu s živými zvířaty, dozví se něco o jejich chovu a některá z nich si mohou pohladit nebo pochovat.

Výukové cíle:

Žák:

- seznamuje se s vybranými druhy živočichů vyskytujícími se na území regionu.
- třídí živočichy do známých skupin.
- využívá jednoduché klíče a atlasy k určování živočichů.

Úvod

- Zopakujeme si charakteristiku obratlovců a bezobratlých živočichů.

Pro opakování zvolíme metodu bzučící skupiny. Žáci nejprve ve dvojicích napíší, co nejvíce informací. Poté se dvojice spojí do čtveřic a čtveřice do skupiny po osmi. Žáci ve skupině utřídí napsané informace, které nakonec prezentují ostatním. Společně s učitelem vypíší na tabuli charakteristické znaky.

Hlavní část

- Žáci ve dvojicích vyplní **Pracovní list: Kdo u nás žije - fauna**. Pracovní list společně zkontrolujeme.
- Učitel žáky upozorní na vybrané živočichy, kteří se vyskytují v ORP Horažďovice.

Významní živočichové vyskytující se na území ORP Horažďovice: čolek velký, ropucha obecná, skokan zelený, ještěrka obecná, slepýš křehký, užovka obojková, výr velký, puštík obecný, ledňáček říční, lyska černá, káně lesní, poštolka obecná, kuna skalní, vydra říční, liška obecná, prase divoké

Doporučený zdroj: NIKL, I. (1995): *Vlastivěda Klatovska: Příroda*. Okr. muz., Klatovy, str. 30 - 32

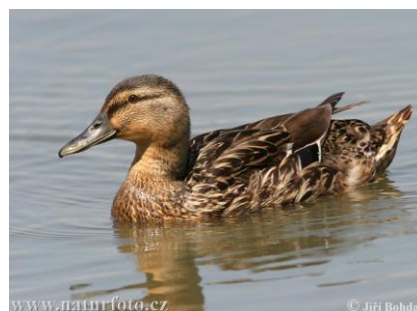
Závěr

- Žáci doplní do **Pracovního listu: Kdo u nás žije - fauna** do tabulky v úkolu c další živočichy, o kterých se dozvěděli od učitele.

Pracovní list: **Kdo u nás žije - fauna**

a. *Vyjmenuj aspoň 5 živočichů, které jsi viděl ve volné přírodě v okolí svého domova.*

b. *Napiš názvy těchto živočichů:*

Zdroj: Bohdal (2017)

c. Zařaď živočichy ze cvičení b. správně do těchto skupin a u ohrožených druhů udělej vykřičník (!).

PTÁCI	SAVCI	PLAZI	OBOJŽIVELNÍCI	RYBY

d. Vylušti přesmyčky a nakresli tyto živočichy (první písmeno ti napoví).

HMLĎÝEŽ

PKTOÍUONK

VSAO

PKZLÁ

e. Najdi obrázky těchto živočichů, kteří se vyskytují v našem regionu.

roháček kozlík, střevlík hlaváč, páteříček tmavý, potápník rýhovaný, vodomil černý, otakárek fenyklový, ruměnice pospolná

6. Chráníme bezbranné

V této části se žáci seznámí s ochranou přírody a různými druhy chráněných území. Žáci objeví chráněná území v ORP Horažďovice a mohou přispět k jejich ochraně.

7. Jak v přírodě hospodaříme

Žáci se dozvědí o zemědělství a těžbě nerostných surovin na území ORP Horažďovice.

Životní prostředí

Místo: Envicentrum PROUD

Téma: O Nepořádníčkovi

Popis: Žáci se dozvědí, kde se bere odpad a co se s ním děje. Uvědomí si, proč je důležité třídít odpad.

Výukové cíle:

Žák:

- rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.
- nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka.
- zdůvodní základní význam chráněných částí přírody.
- chápe význam zemědělství a těžby nerostných surovin pro člověka.
- zná rizika spojená se zemědělstvím a těžbou nerostných surovin spojená s přírodou.

Úvod

- Zopakujeme si pojmy vztahující se k ochraně přírody.

Chráněná území	
Velkoplošná chráněná území	Maloplošná chráněná území
Národní parky (NP)	Národní přírodní rezervace (NPR)
Chráněné krajinné oblasti (CHKO)	Národní přírodní památka (NPP)
Natura 2000	Přírodní rezervace (PR)
Evropsky významná lokalita (EVL)	Přírodní památka (PP)
Ptačí oblast (PO)	

- Žáci vyplní úkoly **a, b** v **Pracovním listu: Chráníme bezbranné**.
- Opakování: význam zemědělství, těžba nerostných surovin (výhody, nevýhody).
- Významné plodiny, hospodářská zvířata a nerostné suroviny na území ČR.

Na toto téma použijeme metodu **brainwriting**. Každý žák napíše, co si pamatuje z učiva o České republice. Nakonec uděláme souhrn informací.

Hlavní část

- Nové učivo: Chráníme přírodu v ORP Horažďovice a Zemědělství a nerostné suroviny na území ORP Horažďovice.

Pro učivo Chráníme přírodu v ORP Horažďovice místo výkladu použijeme metodu skládankového učení. Žáci se rozdělí do skupin po 4 žácích. Každý žák si vylosuje název jednoho chráněného území a přečte si jeho stručnou charakteristiku na příslušném stanovišti, kde se setká se členy ostatních skupin, kteří si vylosovali stejné území. Po přečtení se vrátí zpět ke své skupině a informace sdělí svým spolužákům ze skupiny.

PP Svaté Pole

PP se nachází jihovýchodně od města Horažďovice v obci Svaté Pole. Hlavním předmětem ochrany je zde druhově pestrá louka s výskytem zvláště chráněné orchideje vstavače kukačky.

PR Prácheň

Předmětem ochrany tohoto území je zbytek přirozených dubohabrových lesních porostů kolem zříceniny hradu Prácheň.

PR Pučanka

Pučanka je vápencový vrch vysoký 616 m n. m. u obce Hejná. PR se rozkládá na jeho hřbetě a části úbočí, kde roste vápnomilná bučina a pestrá květena.

PR V Morávkách

Na tomto území jižně od obce Myslív najdeme opuštěné pastviny s typickou květenou. Významným rostlinným druhem je zde chráněný hořec hořepník.

Zdroj: Zahradnický a kol. (2004)

- Každá skupina si vypíše poznámky k tomuto tématu: **název, druh, místo, důvod ochrany.**
- Žáci samostatně dokončí **Pracovní list: Chráníme bezbranné.**
- Žáci podle mapy zjistí, co se v Horažďovicích a blízkém okolí pěstuje za plodiny, jaká hospodářská zvířata se zde chovají. Vyplní **Pracovní list: Jak v přírodě hospodaříme**, úkoly **a, b.**
- Žáci podle mapy zjistí, jaké se v Horažďovicích a blízkém okolí těží nerostné suroviny a k čemu se využívají. Žáci dokončí **Pracovní list: Jak v přírodě hospodaříme.**

Závěr

- Shrnutí nového učiva (chráněná území, plodiny, hospodářská zvířata a nerostné suroviny na území ORP Horažďovice).

plodiny: brambory, žito, ječmen, pšenice

hospodářská zvířata: skot

nerostné suroviny: vápenec, kámen

(dříve: uran)

Pracovní list: Chráníme bezbranné

a. Napiš názvy všech národních parků ČR.

b. Vyznač všechny národní parky ČR na mapě.

Zdroj: Graclík (2011)

c. Přiřaď správně k chráněným územím v ORP Horažďovice jeho charakteristiku.

1. PR Prácheň

A. Hlavním předmětem ochrany je zde druhově pestrá louka s výskytem zvláště chráněné orchideje vstavače kukačky.

2. PR Pučanka

B. Předmětem ochrany tohoto území je zbytek přirozených dubohabrových lesních porostů kolem zříceniny hradu.

3. PP Svaté Pole

C. Vápencový vrch s vápnomilnou bučinou a pestrou květenou.

4. PR V Morávkách

D. Na tomto území najdeme opuštěné pastviny s typickou květenou. Významným rostlinným druhem je zde chráněný hořec hořepník.

Pracovní list: **Jak v přírodě hospodaříme**

Zemědělství

a. Podle mapy vypiš a nakresli plodiny pěstované na území ORP Horažďovice.

b. Podle mapy vypiš a nakresli nejčastěji chovaná hospodářská zvířata na území ORP Horažďovice. Napiš alespoň 2 důvody, proč tato zvířata chováme.

--	--

Nerostné suroviny

a. Podle mapy vypiš nerostné suroviny, které se těží na území ORP Horažďovice.

b. V jakém průmyslu se tyto nerostné suroviny využívají?

Tematický okruh č. 4

Procházka městem

Počet vyučovacích hodin (45 min): 3

Počet celodenních aktivit: 3

Učivo:

- kulturní památky
- významné budovy
- každoroční události
- sport
- vzdělávání
- zdravotnictví
- průmysl

Pomůcky:

plán města Horažďovice (1: 10 000), počítač (internet), literatura o Horažďovicích

Pracovní listy:

- Bylo postaveno v našem městě
- Každoroční události
- Sport, vzdělávání, péče o zdraví
- Průmysl

1. Bylo postaveno v našem městě

Tato oblast nám umožňuje zařadit do výuky praktické úkoly, které žáci plní v terénu. Je zřejmé, že terénní výuka je pro učitele náročnější na přípravu a organizaci, ale pro žáky má velkou motivační roli, a tehdy je jejich učení efektivnější.

Natoč originální video, které by nalákalo více turistů do našeho regionu.

Výukové cíle:

Žák:

- pojmenuje některé kulturní či historické památky regionu.
- orientuje se v obci, zná umístění významných budov.
- seznamuje se s institucemi obce.

1. den

Úvod

- Rozdáme žákům plán města Horažďovice (doporučuji měřítko 1: 10 000) a naučíme je s plánem pracovat.
- Společně naplánujeme trasu turistické prohlídky města.

Památky

zřícenina hradu Prácheň, Rosenauerův mlýn, Kaple sv. Jáchyma a sv. Anny a pomník krále Rudolfa I. Habsburského, městské hradby s branami, masné krámy, kostel sv. Petra a Pavla, zámek, morový sloup na Mírovém náměstí a městská radnice, Zámecký pivovar, Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie

Hlavní část

- Rozdělíme žáky do skupin.

Žáky rozdělíme losováním lístečků s názvem památky. Žáci s názvem stejné památky utvoří skupinu. Skupiny budou různě početné podle konkrétních památek.

- Žáci ve skupinách vyhledají a zpracují informace o dané památce.

Zadání pro žáky: Vyzkoušej si práci průvodce turistů. Proved' své spolužáky městem a informuj je o významných památkách. Způsob předání informací si můžeš zvolit sám, snaž se zaujmout své spolužáky.

Závěr

- Učitel obejde všechny skupiny a žáci mu stručně prezentují svoji práci.

2. den

Úvod

- Učitel poučí žáky o bezpečnosti.
- Žáci se přesunou ze školy k první památce podle naplánované trasy.

Hlavní část

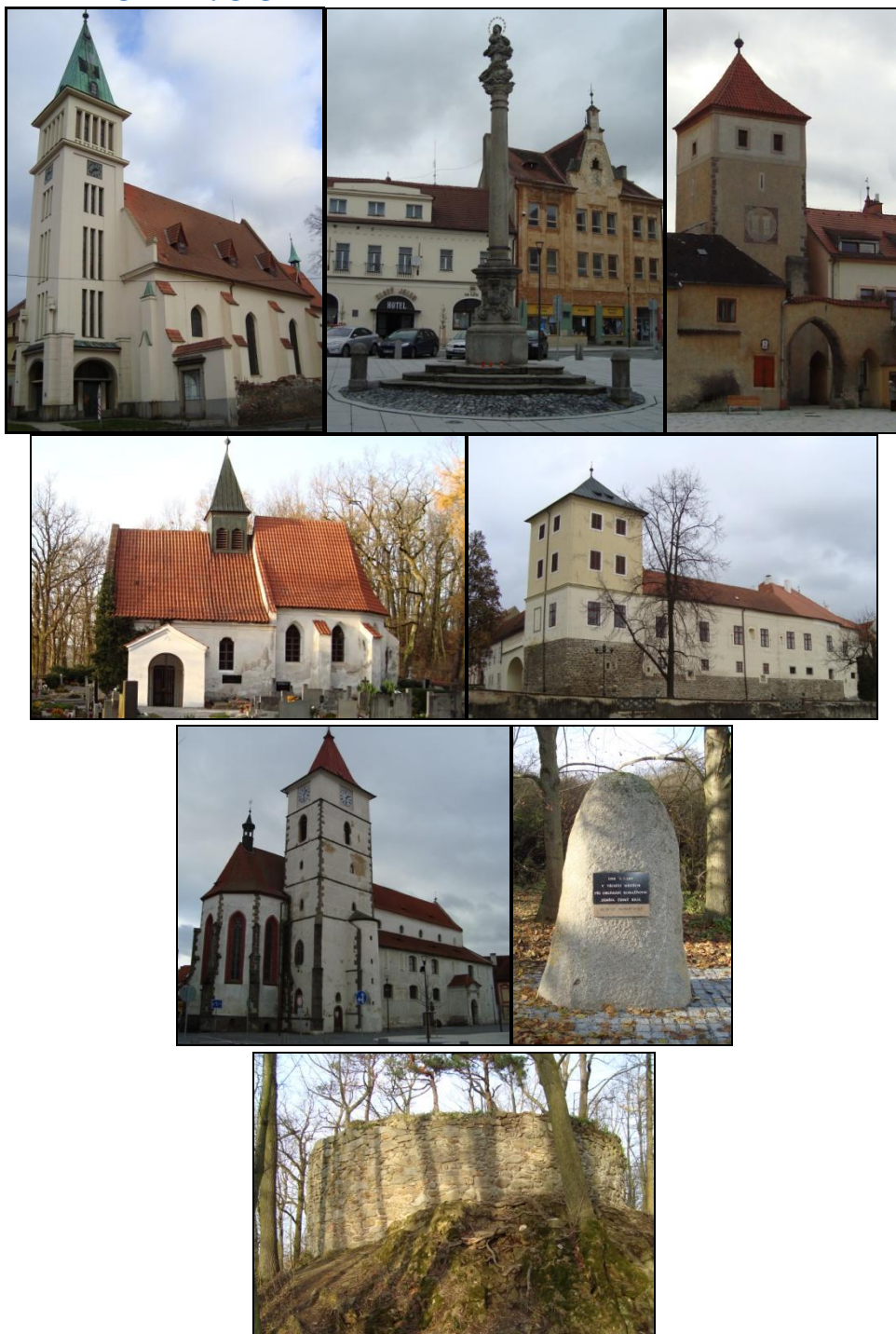
- Komentovaná prohlídka městem podle naplánované trasy.

Závěr

- Žáci se přesunou zpět do školy.
- Žáci přiřadí k fotografiím památek jejich správný název v **Pracovním listu: Bylo postaveno v našem městě.**
- Žáci zhodnotí svůj výstup i výstupy svých spolužáků.

Pracovní list: Bylo postaveno v našem městě

a. Vystřihni fotografie památek i jejich názvy. Přiřaď názvy památek k fotografiím a správně nalep na bílý papír.

Zdroj: autorka (2017)

Zřícenina hradu Prácheň	Kostel sv. Petra a Pavla	Červená brána	Kostel sv. Klimenta
Zámek v Horažďovicích	Pomník krále Rudolfa I. Habsburského	Morový sloup	Kostel Nanebevzetí Panny Marie

2. Zábava

Žáci se dozvědí něco o službách města v oblasti kultury. Také si řekneme o některých událostech, které město každoročně pořádá.

Výukové cíle:

Žák:

- orientuje se v obci, zná umístění významných budov.
- seznamuje se s institucemi obce.
- vyjmenuje některé významné události, které se konají každoročně ve městě Horažďovice.

Úvod

- Zjistíme, jaké znalosti mají žáci. Žáci vyplní úkol **a.** v **Pracovním listě: Každoroční události.**

Hlavní část

- Povídáme si s žáky o každoročních událostech, které se ve městě konají.
Navštívili jste některé z těchto událostí?
V jakém měsíci se tyto události konají?
Proč se tyto události konají?
Kde se ve městě konají různé kulturní události (koncerty, výstavy...)?

Navrhni, jak využít budovu bývalého kina Otava. Svůj návrh podrobně zpracuj a vytvoř model nové budovy.

Závěr

- Žáci vyplní **Pracovní list: Každoroční události.**

Pracovní list: Každoroční události

a. Znáš některé události, které se v našem městě konají každoročně? Napiš jejich názvy.

b. Napiš k jednotlivým událostem měsíc, ve kterém se konají, a stručně charakterizuj jednotlivé události.

Západočeská přehlídka amatérského divadla

Květnové oslavy

Jmeniny města

Slavnosti kaše

Ševčíkovy hudební večery

Rozsvícení vánočního stromu

Rally Agropa Pačejov

c. Spoj čarou, co k sobě patří.

Jmeniny města

Západočeská přehlídka amatérského divadla

Slavnosti kaše

Ševčíkovy hudební večery

Rally Agropa Pačejov

Květnové oslavy

Rozsvícení vánočního stromu

Otakar Ševčík

2. světová válka

1. adventní neděle

kněz Gorazd

ochotnické divadelní spolky

automobilové závody

Rudolf I. Habsburský

3. Sport

Žáci zjistí, kde a jaké sporty mohou ve městě provozovat. Také mohou říct svůj názor na sportovní vybavenost města a navrhnout další možnosti v této oblasti.

4. Vzdělávání

Žáci se dozvědí, jaké druhy školských zařízení se ve městě nachází.

5. Péče o zdraví

Žáci zjistí, kde mohou vyhledat zdravotnickou pomoc.

Výukové cíle:

Žák:

- orientuje se v obci, zná umístění významných budov.
 - seznamuje se s institucemi obce.
 - zná některé služby, které obec poskytuje.
-

Úvod

- Zopakujeme si význam pojmu služby a různé druhy služeb.

Hlavní část

- Žáci vyplní **Pracovní list: Sport, vzdělávání, péče o zdraví.**

Závěr

- Shrnutí: sport, vzdělávání, zdravotnictví ve městě Horažďovice.

6. Průmysl

Žáci se dozvědí, co se v našem městě vyrábí.

Výukové cíle:

Žák:

- vyjmenuje některé regionální výrobky.
 - zná názvy některých firem, které se v obci nachází.
-

Úvod

- Zopakujeme si význam průmyslu a jeho druhy.

Hlavní část

- Žáci vyplní **Pracovní list: Průmysl.**

Závěr

- Shrnutí: průmysl v ORP Horažďovice.

Pracovní list: Sport, vzdělávání, péče o zdraví

Sport

- Vyznač v plánu města Horažďovice oblast sportovního zázemí.
- Vyjmenuj sporty, které zde můžeme provozovat.

Jaké další sporty bys rád provozoval? Navrhni další rozšíření sportovního zázemí.

Vzdělávání

- Víš, co znamenají tyto zkratky? Napiš celý název.

MŠ

ZŠ

SŠ

VŠ

- Který z těchto druhů škol nenajdeme ve městě Horažďovice? Škrtni ho ze seznamu.
- Vyznač v plánu města naši školu.

Co bys na naší škole vylepšil? Jak bys to udělal a proč?

Péče o zdraví

- Doplň údaje do tabulky.

Jméno a příjmení praktického lékaře	Adresa ordinace	Telefonní číslo

- Vyznač v plánu města Horažďovice nemocnici.
- Jaká další zdravotnická zařízení jsi ve městě Horažďovice už navštívil?

Pracovní list: Průmysl

- a. Vyznač v plánu města průmyslovou oblast města Horažďovice.
- b. Znáš názvy některých firem nacházejících se na území ORP Horažďovice? Napiš jejich názvy.

- c. Pracuje někdo z tvé rodiny v některé z těchto firem? Napiš název firmy.

- d. Co vyrábí tyto firmy?

LYCKEBY AMYLEX, KOVALTOS, MLÝN A KRUPÁRNA MRŠKOŠ, ATRIUM,
BOHEMIA SPORT, OTAVSKÉ STROJÍRNY, HAPON, TERASO, HASIT

7. Budoucnost města Horažďovice

Tato část žákům umožní vyzkoušet si práci projektanta a architekta. Mohou plně využít svoji tvořivost a vytvořit originální návrh.

Výukové cíle:

Žák:

- se podílí na rozvoji města.
- se zajímá o budoucnost svého města.

Úvod

- Diskuze na téma:
*Co v našem městě chybí? Co bys vylepšil?
A proč?*
- Rozdělíme žáky do dvojic.

Hlavní část

- Samostatná práce žáků.

Zadání pro žáky: Zamyslete se nad tím, co v našem městě chybí a vytvořte svůj vlastní projekt. Vytvořte vlastní model toho, co byste ve městě postavili a navrhnete vhodné místo pro stavbu ve městě Horažďovice.

Závěr

- Presentace návrhů.

8. Praktické úkoly

Tato závěrečná část umožňuje žákům uplatnit získané informace v praktických úkolech. Učitel si zároveň ověří, zda si žáci dané učivo osvojili. Najdete zde návrhy některých činností, které lze s žáky realizovat.

Plán města

Zadání:

Vytvoř vlastní schematický plán města, který odpovídá skutečnosti. Vyznač centrum města, hlavní silnice a větší ulice, autobusové a vlakové nádraží, kulturní památky, významné budovy a další podstatné orientační body.

Organizační formy: skupinová práce - čtveřice

Pomůcky: čtvrtka A3, psací potřeby, plán města

Hodnotící kritéria: Plán se shoduje s realitou.

Vojenský špión

Místo: vyhlídkové místo pod Svitníkem

Zadání:

Zakresli důležitá strategická místa (centrum, průmyslová oblast, nádraží, důležité budovy) a všechny možnosti únikových cest z města. Použij mapové značky a nezapomeň správně vyznačit světové strany.

Organizační formy: kooperativní výuka - dvojice

Pomůcky: čtvrtka A4, tužka, dalekohled, buzola

Hodnotící kritéria:

Zakreslení těchto míst: Mírové náměstí, kostel sv. Petra a Pavla, Červená brána, zámek, ZŠ, nemocnice, autobusové a vlakové nádraží, Loreta, Husovo náměstí, průmyslová oblast (škrobárna).

Vyznačení těchto směrů: Malý Bor, Velký Bor, Strakonice, Třebomyslice, Horažďovice předměstí, Boubín, Velké Hydčice.

Správně nakreslená směrová růžice nebo vyznačení světových stran.

Cesta domů

Zadání:

Na internetové mapě vyhledej trasu od místa tvého bydliště do školy. Zaznamenej si vzdálenost této trasy a porovnej ji se vzdálenostmi svých spolužáků. Společně sestavte tabulku od nejkratší po nejdelší trasu.

Organizační formy: samostatná práce, skupinová práce

Pomůcky: počítač (internet), papíry (A4, A3), psací potřeby

"SWOT analýza"

Zadání:

Vytvoř jednoduchou SWOT analýzu města Horažďovice.

Organizační formy: skupinová práce - čtveřice

Pomůcky: papír A4, psací potřeby

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit vlastní výukový materiál pro výuku místního regionu na 1. stupni základní školy. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Autorka diplomové práce nejprve pročetla dostupnou literaturu týkající se regionální výchovy a výuky místního regionu, aby získala vhled do dané problematiky. Poté se zaměřila přímo na geografickou výuku na 1. stupni základní školy. Geografickému vzdělávání na 1. stupni ZŠ se nevěnuje příliš pozornosti, takže bylo nutné tyto poznatky transformovat pro potřeby výuky dané úrovně. Na základě prostudování kurikulárních dokumentů (RVP ZV a ŠVP ZV) a učebnic prvouky a vlastivědy pro 1. stupeň základní školy došlo k vymezení učiva, které bylo následně zahrnuto do vlastního výukového materiálu. Ještě předtím však autorka vytvořila geografickou charakteristiku SO ORP Horažďovice, která byla zdrojem faktických informací při tvorbě didaktického materiálu. Při tvorbě této charakteristiky se autorka potýkala s nedostatkem zdrojů týkajících se přímo daného území. Často musela vycházet z informací v rámci okresu nebo kraje.

Postupně vznikl soubor námětů na výuku pro žáky 4. a 5. ročníku s názvem "Horažďovice: Místo, kde žiji." Soubor obsahuje také vytvořené pracovní listy, na které autorka odkazuje v zadání konkrétních úkolů. Náměty i pracovní listy obsahují mnoho zajímavých úkolů pro žáky a vytváří příležitosti k aktivnímu učení. Na druhou stranu kladou větší nároky na učitele z hlediska přípravy a organizace výuky. Bohužel nebyla možnost ověřit tyto náměty v praxi. Nicméně autorka doufá, že taková příležitost se brzy naskytne v rámci její vlastní pedagogické praxe.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ

- BAVOR V. (2013): Slavní prácheňští rodáci i pohřbení a jiné zajímavosti, <https://poznamkypanabavora.wordpress.com/2013/06/07/slavni-prachensti-rodaci-i-pohrbeni-a-jine-zajimavosti/>
- BENEŠOVÁ, G. (2014): Náměty pro environmentální výchovu dětí mladšího školního věku (s praktickou ukázkou při výuce místního regionu Písecka). Diplomová práce. Katedra geografie PF JČU, České Budějovice, 123 s.
- BOHDAL, J. (2017): Živočichové, www.naturfoto.cz (25. 8. 2017)
- BÖHM, T. (2016): Beaufortova stupnice síly větru, <https://www.tpcasi.cz/meteorologicke-pojmy/beaufortova-stupnice-sily-vetru/> (24. 8. 2017)
- BUČOKOVÁ, M. a kol. (2015): Strategie území SO ORP Horažďovice v oblasti předškolní výchovy a základního školství, sociálních služeb, odpadového hospodářství a udržitelnosti života na venkově, http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hora%C5%BE%C4%8Fovice/SD_Horazdovice.pdf (24. 8. 2017)
- CRESSWELL, T. (2009): Place, <https://booksite.elsevier.com/brochures/hugy/SampleContent/Place.pdf> (25. 1. 2018)
- CULEK, M. a kol. (2013): Biogeografické regiony České republiky. Masarykova univerzita, Brno, 447 s.
- ČECHOVÁ, L. (2016): Projektová a problémová výuka tématického okruhu Rozmanitost přírody na 1. stupni základních škol. Diplomová práce. Katedra geografie PF JČU, České Budějovice, 221 s.
- ČEKAL, J. (2011): Výuka tématu Místní region na 2. stupni ZŠ, <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/13039/VYUKA-TEMATU-MISTNI-REGION-NA-2-STUPNI-ZS.html/> (26. 11. 2017)
- ČSÚ (2011): Obyvatelstvo podle národnosti a podle velikostních skupin obcí, okresů a správních obvodů ORP - Plzeňský kraj, <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30715&pvo=ZVKR013&pvokc=100&pvoch=3042> (14. 1. 2018)
- ČSÚ (2016): SO ORP Horažďovice, https://www.czso.cz/csu/xp/so_orp_horazdovice (15. 8. 2017)
- ČSÚ (2017a): Malý lexikon obcí České republiky - 2017, <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2017> (22. 8. 2017)
- ČSÚ (2017b): Vybrané ukazatele za SO ORP Horažďovice v letech 2001 - 2016, <https://www.czso.cz/documents/11252/17842127/3203.pdf/36e9b3cc-1fa6-497f-8fc5-f2f4990b720f?version=1.1> (22. 8. 2017)

- ČSÚ (2018): Obce Plzeňského kraje 2016,
<https://www.czso.cz/documents/10180/76208659/32130718.pdf/bc51d2ae-f8e6-4cb9-b42d-5e32589de0e6?version=1.1> (25. 3. 2018)
- DANIELOVSKÁ, V., TUPÝ, K. (1992): Prvouka pro 3. ročník základní školy - 1. díl. Obec a okolí. Fortuna, Praha, 32 s.
- DEMEK, J., MACKOVČIN, P. a kol. (2006): Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny. 2. vydání. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Brno, 580 s.
- DOLEŽALOVÁ, J. (2004): Tajemné stezky. Mezi Lužnicí a Otavou. Regia, Praha, 205 s.
- DSO Horažďovicko (2015): Akční plán rozvoje území SO ORP Horažďovice,
http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hora%C5%BE%C4%8Fovice/AP_Hora%C5%BE%C4%8Fovice.pdf (5. 9. 2017)
- DSO Horažďovicko (2017): Členské obce,
<http://www.dsohorazdovicko.cz/clenskeobce.html> (3. 9. 2017)
- FISCHL, J. (2015): Procházky po Horažďovicích. Městské muzeum, Horažďovice, 59 s.
- Geografický portál (2017): Slepá mapa vodstva ČR,
<http://www.zemepis.com/reky4.php> (25. 8. 2017)
- GRACLÍK, P. (2011): Slepá mapa ČR,
http://wiki.rvp.cz/@api/deki/files/18563/=Obrysov%25c3%2583%25c2%25a1_mapa_%25c3%2584%25c2%258cR.jpg (25. 8. 2017)
- Městský úřad Horažďovice (2017): Zdravotnictví v Horažďovicích,
<http://www.sumavanet.cz/horazdovice/fr.asp?tab=snet&id=5113&burl=&pt=PR> (15. 9. 2017)
- HROUDOVÁ, S., CIMALA, J. (2013a): Vlastivěda 4: Poznáváme naši vlast. Učebnice pro 4. ročník základní školy. Duhová řada. Nová škola, Brno, 57 s.
- HROUDOVÁ, S., CIMALA, J. (2013b): Vlastivěda 4: Poznáváme naši vlast. Pracovní sešit pro 4. ročník základní školy. Duhová řada. Nová škola, Brno, 37 s.
- CHALUPNÁ, J. a kol. (2010): Horažďovice, Perla Otavy - malý průvodce. Městský úřad, Horažďovice.
- CHLUPÁČ, I. a kol. (2002): Geologická minulost České republiky. Academia, Praha, 436 s.
- ILKOVÁ, L. (2010): Metodika výuky prvouky a vlastivědy regionu na příkladu Znojemska. Diplomová práce. Katedra geografie PF JČU, České Budějovice, 225 s.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. (2002): Školní didaktika. Portál, Praha, 447 s.

- KOLÁŘ, O. K. (2013): Prácheňsko v historii a současnosti. <http://www.prachensko.eu/historie>
- KOLEJKA, J. (2014): Nauka o krajině. Masarykova univerzita, Brno, 129 s.
- KOLEKTIV (2001): Střípky Horažďovice. AgAkcent, Klatovy, 16 s.
- KOLEKTIV (2008): Česká republika sešitový atlas pro základní školy a víceletá gymnázia. 2. vydání. Kartografie, Praha, 32 s.
- KOLEKTIV (2015): Školní vzdělávací program ZŠ Komenského Horažďovice, http://www.zskomenskeho.horazdovice.cz/dokumenty/svp_2015.pdf (15. 8. 2017)
- KOLEKTIV (2016): Školní vzdělávací program ZŠ Blatenská Horažďovice, http://zsblatenska.horazdovice.cz/dokumenty/skolni_rok_17_18/svp_1_9_2017.pdf (15. 8. 2017)
- KOLEKTIV (2017): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP, Praha.
- KÜHNLOVÁ, H. (1999): Kapitoly z didaktiky geografie. Karolinum, Praha, 146 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007a): Život v našem regionu. Pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň, 64 s.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007b): Život v našem regionu. Příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň, 74 s.
- LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. (2003): Tvořivé vyučování. Grada, Praha, 208 s.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. (2003): Výchovné metody. Paido, Brno, 219 s.
- Město Horažďovice (2015): Strategie území správního obvodu ORP Horažďovice v oblasti
- NATURA 2000 (2006): Evropsky významné lokality v České republice, http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=seznam&quickfilter=3&show_all=0 (23. 11. 2017)
- NĚMEC, K. J. a kol. (2006): Nerostné bohatství Horažďovicka. Město Horažďovice, Horažďovice, 92 s.
- Obec Slatina (2016): Helena Růžičková a Slatina, <https://www.obec-slatina.eu/helena-ruzickova-a-slatina> (14. 11. 2017)
- Obec Velký Bor (2014): Osobnosti, <http://www.sumavanet.cz/velkybor/osobnosti.asp> (14. 11. 2017)
- Oblastní charita Horažďovice (2017): Služby, <http://horazdovice.charita.cz/vyhledavani-v-adresari/?tab=service&show=organizace#directory> (15. 9. 2017)

- PAASI, A. (1986): The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia - International Journal of Geography*, 164, č. 1, s. 105 - 146.
- PAULIČ, R. (2008): Nálezy zajímavějších i běžnějších rostlinných druhů na Sušicku a Horažďovicku. *Calluna - Časopis západočeských botaniků*, 13, č. 1, s. 7 - 10.
- PETTY, G. (2006): *Moderní vyučování*. 4. vydání. Portál, Praha, 380 s.
- PIVOŇKOVÁ, L. (2006): Plán péče o přírodní památku Svaté Pole. Odbor životního prostředí, Krajský úřad Plzeňského kraje, 14 s.
- PODROUŽEK, L. (2003): *Didaktika prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Aleš Čeněk, Dobrá Voda, 156 s.
- PRŮCHA, K. (1995): Výskyt některých živočišných druhů v okolí Horažďovic. In: Nikl, I.: *Vlastivěda Klatovska: Příroda*. Okresní muzeum, Klatovy, s. 30 - 32.
- QUITT, E. (1971): *Klimatické oblasti Československa*. Academia, Praha, 73 s.
- RELPH, E. (1976): *Place and placelessness*. Pion Ltd., London, 156 s.
- ROKŮSKOVÁ, M. (2014): Regionální výchova a výuka místního regionu na 1. stupni ZŠ (na příkladu ORP Prachatic). Diplomová práce. Katedra geografie PF JČU, České Budějovice, 70 s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D., MATĚJČEK, T. (2014): *Úlohy ve výuce geografie*. P3K, Praha, 95 s.
- SALCEROVÁ, P. (2012): *Trhosvinensko - využití multimediálních pomůcek pro regionální výchovu na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Katedra geografie PF JČU, České Budějovice, 107 s.
- SITNÁ, D. (2009): *Metody aktivního vyučování*. Portál, Praha, 152 s.
- SKALICKÝ, V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. In: Hejný, S. a Slavík, B. (eds): *Květena České socialistické republiky 1*. Academia, Praha, s. 103 - 121.
- SZCZYRBA, Z., SMOLOVÁ, I. (2008a): *Místo, kde žijeme*. Učebnice pro 4. a 5. ročník ZŠ. Modrá řada. Prodos, Olomouc, 96 s.
- SZCZYRBA, Z., SMOLOVÁ, I. (2008b): *Místo, kde žijeme*. Pracovní sešit pro 4. a 5. ročník ZŠ. Modrá řada. Prodos, Olomouc, 38 s.
- ŠIMON, E. (1990): *Horažďovice: Proměny města 1292 - 1992*. Městské kulturní středisko a Městský národní výbor, Horažďovice, 234 s.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E. (1990): *Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie*. Masarykova univerzita, Brno, 66 s.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, A. (1994): *Didaktika geografie II*. Masarykova univerzita, Brno, 59 s.

TEJKAL, J. (2016): Návrh vlajky pro město Horažďovice a historický znak města, <http://docplayer.cz/17586453-Navrh-vlajky-pro-mesto-horazdovice-a-historicky-znak-mesta.html> (16. 9. 2017)

TOLASZ, R. a kol. (2007): Atlas podnebí Česka. Český hydrometeorologický ústav, Univerzita Palackého v Olomouci, Praha, Olomouc, 256 s.

TOMÁŠEK, M. (2007): Půdy České republiky. 4. vydání. Česká geologická služba, Praha, 69 s.

TUAN, Y. - F. (1979): Space and place: Humanistic perspective. In: Gale, S., Olsson, G. (eds): *Philosophy in Geography*. Springer, Netherlands, s. 387 - 427.

VANĚČEK, J. (1969): Květena Horažďovicka. Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody, Plzeň, 272 s.

VANĚK, R. (2015): Střípky z historie Horažďovicka. Roman Vaněk vlastním nákladem, Horažďovice, 88 s.

VÁVRA, J. (2010): Jedinec a místo, jedinec v místě, jedinec prostřednictvím místa. *Geografie - Sborník ČGS*, 115, č. 4, s. 461 - 474.

VLČEK, V. a kol. (1984): *Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže*. Academia, Praha, 315 s.

ZAHRADNICKÝ, J. a kol. (2004): *Chráněná území ČR XI. Plzeňsko a Karlovarsko*. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 588 s.

Časopis Geografické rozhledy

CHROMÝ (2009): Region a regionalismus. *Geografické rozhledy*, 19, č. 1, s. 2 - 5.

KABELKA, K., VORLÍČEK, J. (2012): Krajinou našeho regionu I. Regionální metodika pro střední školy. *Geografické rozhledy*, 21, č. 3, s. 12 - 13.

KÜHNLOVÁ, H., KÜHNL, K. (1997): Globálně myslet a lokálně jednat - hlavní cíl budoucí výuky zeměpisu. *Geografické rozhledy*, 6, č. 3, s. 95 - 97.

KÜHNLOVÁ, H. (1998): Zeměpis místního regionu - příroda, kultura a životní prostředí. *Geografické rozhledy*, 7, č. 4, s. 116 - 119.

MARADA, M. (2006): Jak na výuku zeměpisu v terénu? *Geografické rozhledy*, 15, č. 3, s. 2 - 5.

MARADA, M., FENKLOVÁ, E. (2013): Výuka v krajině jako účinná forma učení. *Geografické rozhledy*, 22, č. 3, s. 12 - 14.

VORLÍČEK, J. (2012): Krajinou našeho regionu III. Regionální metodika pro střední školy. *Geografické rozhledy*, 21, č. 5, s. 18 - 19.

ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2009): Náměty pro výuku geografických a environmentálních témat. *Geografické rozhledy*, 18, č. 3, s. 21.